Adamus exul

Hugo de Groot

bron
Hugo de Groot, *Adamus exul*. Aelbrecht Hendricksz, Den Haag 1601

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/groo001adam01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

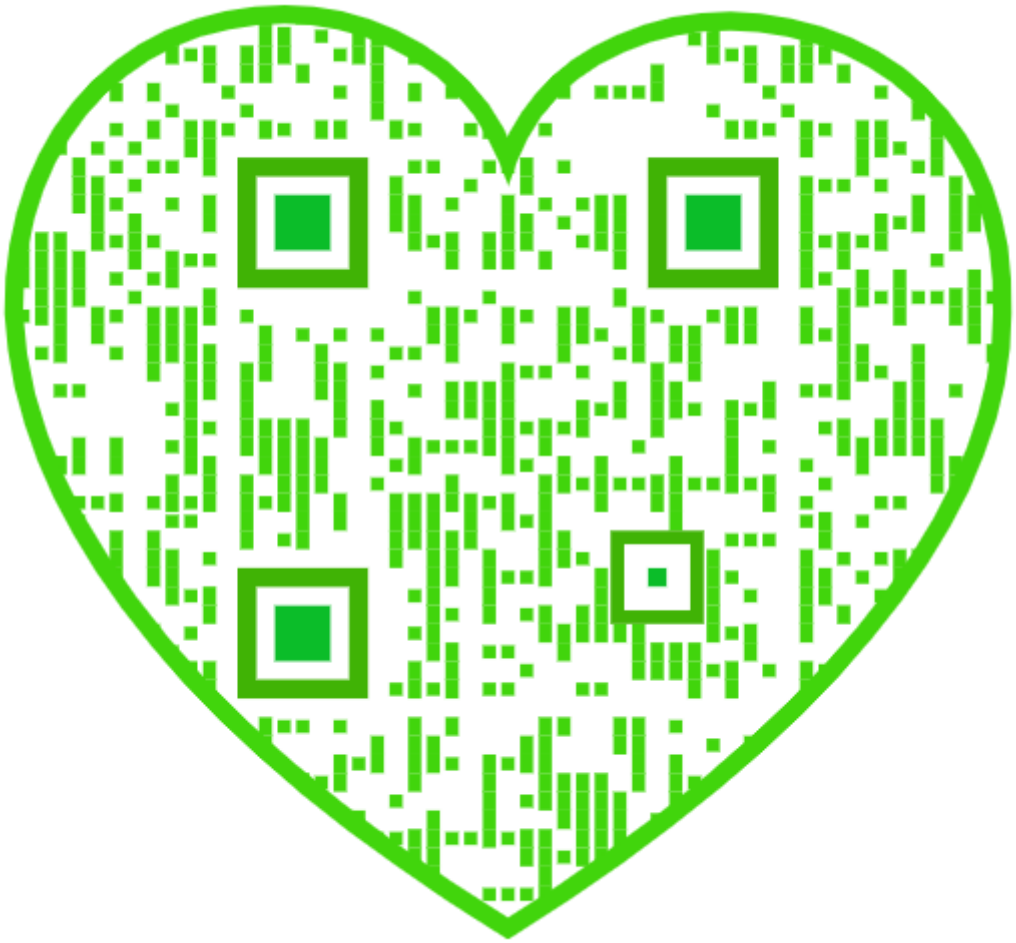

Errata,

QVae nec oculos nostros praeterîêre, nec annotatu indigna visa sunt habe Lector. Pa. 7. v. 9. rescribe *excitum*. Pag. 16. v. 8. *Que*m *novimus pro parte*. ib. v. 20, *anima vobis*. Pag. 18. v. 13. *illa*. Pag. 19. v. 20 ita supple *cuncta complendo*. Pag. 20 v. 10. *habitat.* Pag. 22. v. 25. *geminos*. Pag. 25. v. 11 *Trimetri*. Pag. 26. v. 25. repone *Aerque volucres gestat, aut Pisces ma re*: Nam exscriptoris est error. Pag. 28. v. 16. *Exlege* uno verbo. Pag. 9. v. 5 *Adquos.* Pag. 30. v. 9. *tunc*, ib. v. 17. *mente*. Pag. 32 v. 16. *AEternumque modis*. ib v. ult. *tandem*. Pag. 40. v. 6. *Iubricos* Pag. 41.v. 10. *Perire*. Pag. 53. v. 6. *successus*. Pag. 55.v. 2. *bonorum*. Pag. 64. v. 23. *hunc.* Pag. 69. v. 9. in quibusdam exemplaribus ità transpone: *nunc te in latebras*. Pag.70. v. 21. *subdolâ*. Pag. 74. v. 2. *consulam* minuscula. ib. v. ult. delc punctum. P. 76.v. 10. *atque*. Indicis columna 6. v. 7. *Pischon*, ib. v. 8. *Gichon*. ib.v. 32. *Plantae*. ib. v. 38. *parentum*. In Sacrorum Carminum cumulo: Pag. 8. v. 13. *& ingenti*. Pag. 18 v. 19. *Cùm gens*. Pag. 21. v. 15. *profecta*. ib. v. 17. *quiescens*. Pag. 23. v. 10. *AEgyptiùmque*. Pag. 26. v. 6. dele prius *procul*. Pag 41. v. 25. *patria*.

Excellentissimo domino D. Henrico Borbonio principi condaeo primo Franciae principi primoqve pari, Guiennensi Provinciae à Christianissimo Rege Praefecto.

DVabus hodie maximis me molestiis, quae opusculorum editores comitari solent, tuâ EXCELLENTISSIME PRINCEPS, operâ video liberatum. Nam alii omnes qui scripta sua publico donant diu secum deliberare solent, cui potissimú aut Principi, aut amico denique hoc ipsum, quod editur, sint consecraturi, ut & mori satisfacere, & eâ ratione alicujus gratiam possint demereri. Id ubi secum constituerint, plurimum deinde temporis operaeǫue insumendum est, ut dignâ oratione decoretur munusculum, &, quod in Sacris fieri consuevit, desideria unà cum donariis offerantur. Mihi in neutro laborandum fuit, non magis quàm obaerato debitari considerandum est in cujus sinu argento alicunde corraso se exoneret. Tot enim, tantísque Exc. v. beneficiis obstrictus sum, ut iis exsolvendis nec hoc quidem sufficiat, quod nexu mancipióq ei sum jamdudum

addictissimus, sed omninò ingrato mihi, tamen TVO, quandocunque ita Fatis visum fuerit, moriendum sit Sciebam equidem me huius Libri dedicatione, quem jure vindicare poteras, non solùm debiti nullâ parte extricari, sed ampliùs etiam in aere tuo futurú, si, quod soles, serenâ fronte susceperis: Sed ingenui hominis esse arbitratus sum, etiam cùm quis solvendo non sit debitum publicè profiteri, quod in prae sentiarum facio. Neq ad eam rem multis mihi verbis opus esse sum ratus, cùm etiam avaro creditori (quanto magis tibi, quo humaniorem novimus neminem) simplex sufficiat Syngrapha: praeterquam quod meae mihi conscius infantiae coram Principe tanto, & omnium qui unquam fuêre eius aetatis disertissimo, ne mu quidem Lucilianum audeam. Ideóque verbum non amplius adderem; nisi justum videretur, ut quàm possim brevissimè, cuius generis id. sit quod Exc. v. devovetur, exponerem; ut, si institutum non placeat perlectâ tantum Epistolâ ulterius tuis horis, quas totius Orbis Christiani commodum sibi vendicat, nihil deteras. Quantum mihi àluris studiis, historiis & arte Civili otii datum est, ea omnia tanquam successiva, & subsecundaria tempora quaesivi cui scriptioni optimè impenderem, ita ut simul res diversas & per se delectabiles excolerem. Sumpsi itaque Tragoediam mihi scribendam, quod in hoc Carminis genere saeculum nostrum minus ferax esse, praequàm in aliis, conspicerem Argumen-

tum mihi deligere volui Sacrum. Hui, Sacrum! inquies. Fateor: ut nunc sunt tempora, plures laedas, quàm juves, nisi cautè verba examines. Ego certè in hoc maximè laboravi, quò stylum ità temperarem, ut nihil esset in opusculo, quod meâ sententiâ Christiano cuipiam possit displicere. Historia est prima quae in Sacris occurrit Literis & Catastrophen habet, Hominis ex integro felicíque statu in hanc miseriam lapsus. Philosophica occurrunt plurima, praesertim Metaphysica, de Deo, Angelis, & animis; Physica etiam de rerum Creatione; Ethica passim ut apud omncs; Geographica, & Astrologica nonnunquam, quae omnia à Scenâ non esse aliena Euripidis, Epicharmi, & Ennii me docuit exemplum. Ita eisdem horis & pietatem exercui, & divinae humanaeq. Sapientiae studium, & Poësin. Huic rei veniá aequus judex non negabit, quòd cùm argumentum nactus sim quo nihil antiquius, nonnulla aut in comparationibus, aut alibi κατα προαηψιν, hoc est per anticipationem dicta sint. Nam Poëtis id non est infrequens. Subjunxi Tragoediae alia Sacra Carmina, quibus Euangeliorum initia, Hymni utriusque Sacrae Historiae, Declamationésque nonnullae continentur: Quae omnia PRINCEPS SERENISSIME, sub illustrissimo nominis tui auspicio prodire volui. Nam factuorum beneficiorum cumulo non oppressum liberam habuisse optionem, cujus nomen meliùs Paginae meae potuissem praescribere, quàm eius, qui &

aetate omnibus es miraculo, & eruditione Principibus exemplo, cuius hîc laudibus non magis indulgere convenit, quàm olim Herculis. Voto desinam. Faxit DEVS, ut ingenium illud omnibus virtutibus, & Principe dignis artibus insignitum diu nobis supersit, & se dignos habeat successus. Hoc ego, hoc Gallia, hoc omnis mundus exoptat, hoc Rex Christianissimus, hoc Mater Illustrissima, quae te cum perpetuò bene rem gerat, & gaudeat. Hagae Comitatensi: XV KAL. SEPT. Novi Saeculi anno primo.

EXCELLENTIAE VESTRAE

ADDICTVS, DEVOTVS, SVVS,

HVGO GROTIVS

In H. Grotii Adamvm exvlem tragoediam.

QVi Sophoclen Senecamque legis; quid praeter Homeri
Somnia, res fictas, & mera monstra legis?
Quàm satius Tragicis digna argumenta Camoenis
Condere, de Sacris hausta voluminibus;
Artificesque alio suras vircire Cothurno!
Eveniat nobis hic aliquando furor.
Qualem de tenero moditatus GROTIVS *ungue,*
AEthereo plenum Numine Syrma trahit.
Hic Sphynx nulla tibi, nulla hîc miracula Scylla
Occurrent. Hominem GROTIA *Musa sonat.*
Mortiferum hîc vetitâ decerptum ex arbore pomum,
ADAMI *lapsus,* EXSILIVM*que leges.*
Nunc primum (en) Latio donati atque urbe Quiritum:
Debita quae Civi Gloria sola meo:
Qui Phaebo DELPHIS*que suis, nec Consule tantùm*
Patre, sed & MAGNI *Nomine dignus ovat.*
MACNE *(inquis:) Quid, si ordo tibi, si spiritus ac vis,*
Si vocum ac rerum pondera nota forent?
Que simul ac noris, peream, nisi mirabundus
Mox clames; Fastus SCOTIA *pone tuos.*
Ardua res, IEPHTEN *Scene ostentâsse Latinae,*
Plus matri nunquam debuit illa suae.
Majus opus, primos PARADISO *edûxe Parentes.*
Hei mihi, quàm dispar huîc status ille fuit!

IANVS DOVSA NORDOVIX.

Tetrastichon Hvgoni Grotio I. C^to^. De iis, quae in hâc Tragoediâ, Physiologicis.

NAturae miranda canis, tam divite venâ,
GROTI, ut mirâclum quilibet esse putet.
Hoc si quis dignè cupiat celebrare, necesse est
Ingenii ornatum dotibus esse tui.

ENOCH POTTEIVS.

In Hvgonis Grotii I.C^ti^. Adamum Exulem.

BElgica par Graijsque, tuaeque ô Romule genti,
Seu pacem spectes, seu grave Martis opus.
Ingenij dubio dudum certamine laudes
Suspensae steterunt, nec data palma fuit.
Quippe pedem Tragico nemo insertare cothurno
Ausus, & hoc solo Belgica victa modo.
Verùm, euge ! GROTII superavit munere, per quem
Graecia nunc minor est, & minor Ausonia.

IOANNES MEVRSIVS.

H. Grotii Adamvs exvl Tragoedia.

Eius interlocutores.

Sathan.
Chorus.
Angelus.
Adamus.
Eva.
VOX DEI.

Argvmentvm.

POst rerum creationem, & Angelorum lapsum homo in Paradiso constitutus est, datum ei in inferiorem orbem Imperium, vetitumque, ne arboris quae scientiae boni, & mali symbolum erat, fructum carperet. Sathan ut contrà praeceptum fieret primum hominem marem simulatâ amicitiâ aggreditur, deinde foeminam serpentis figurâ, quae seducta virum ad peccati societatem impellit Vnde uterque horto expulsus est, & morti miseriaeque mácipatus. Salus restituta spe, & fide venturi Messiae. Scena est in Hedene Babyloniae regione, ubi erat hortus, ad ripam Euphracis. Chorus est ex bonis spiritibus, quos Angelos vocámus Sathan προλογιζει.

Actus primvs.

Trimetri Iambici.

Sathan.

SAEVI *tonantis hostis, exul patriae*
Coelestis, adsum, Tartari tristem specum
Fugiens, & atram Noctis aeternae plagam.
Odium bonorum sede me infaustâ extrahit,
Diros scelestâ mente versantem dolos.
Terribile iniquum, triste, formidabile,
Quod & ipse Sathan horream, quaero scelus.
Hâc spe per omnes Orbis ibo terminos,
Hâc spe citatus clausa littoribus vagis
Transibo maria, saevus ut rictu Leo
Patulo timendus per locorum devia
Quaerit quod avido dente dilaniet pecus.
Hâc spe, quod unum maximum fugio malum,
Superos videbo. Fallor? an certè meo
Concussa Tellus tota trepidat pondere?
Bene est. Abundè est. Fiat hoc, fiat, nefas
Quod Mundus horret: Ecce, quae petitur, propé
Apparet Heden: proxima Auranitidos
Amaena cerno: Lambit hîc Babylonios
Narmalca campos, Susianes intimis
Fugiens ab agris, Bdellij qui fertiles,
Vbi sub profundo nascitur terrae specu
Fulvum metallum, plurimúsque ubi Sardonyx
Latet in fodinis: parte labitur alterâ.

Arvis rigandis aptus andâ Narsares,
Solaris ignis conscius qui fervidas
Succingit oras: propiùs his à partibus
Phoebi sub ortum lubricas curvans aquas
Non largus undis alveus tangit tuas
Assyria Cauchas, praeviúmque in Tygridis
Delapsus amnem Persicos fugit ad sinus.
Regione dextrâ medius Euphrates fluit,
Et amne pingues diluit glebas suo,
Paludibúsque prodigus Chaldaicis
Participat undas: Parte ab illâ, quae videt
Solis renatum furgere Oceano jugum,
Iucunda sancti forma se latissimè
Distendit horti, cujus in gremium fluit
Sectus quaternis tumidus Euphrates vadis.
Hîc densa tenuis languidos Zephyri sonos
Arbusta referunt silváque arguto tremens
Ludit susurro: semper hîc placido nitet
Solare vultu lumen: arridet favor
Constantis aurae: dulce adulatur dies
Firmè serenâ fronte: non nubes loco
Impendet, atri non ab irato Polo
Funduntur imbres, nec trisulci fulminis
Timet ista telum, nec tonitruum murmura
Beata novit regio: solvit frigora
Tepor benignus, Vérque perpetuum gravem
Defendit hyemem: nullus horrenti fremit
Boreas ab Arcto: nullus aetherias aquas

Minatur auster. Quicquid est optabile,
Gratúmque in unum pariter adfluxit locum,
Iusso exulare, quicquid est alibi, malo.
Quaecunque visus arbor, aut gustus juvat
Convênit omneis iste delicias locus,
Et amoena servat, quem beatae prodigus
Sortis colendum tribuit Adamo Deus.
Pustquàm ille coeli Machinam candentibus
Astris repletam, fertilisque effecerat
Telluris orbem, jamque roseis per polum
Invecta bigis sexta fulgeret dies,
Quo nîl sub astris majus Orbis cerneret
HOMINEM *creavit pulverèmque ignobilem*
In justa finxit membra, & inflatâ pater
Vegetavit aurâ, nec tamen vitam dedit
Sensùsque solos, propriae sed imaginis
Expressit altum mente in humanâ decus,
Docuitque eundem qualis, &t cuiâ manu
Formatus esset nunc, priùs qui non erat.
Quaecunque volucris aërem, terram fera,
Vel Piscis undas habitat, illius omnia
Parent habenis: tota quà tellus patet
Vnius ager est: quaeque possideat sola
Nec ipse novit dominus; & quicquid vago,
Que varia lucis non suae alternans vices
Refugit in orbem, Luna continet ambitu,
Saevo tyrannus unus imperio premit.
Tantíque regni generis ut serie suus.

Superesset haeres, uxor Adamo data est.
Ex osse fictam masculino foeminam
Miratus Orbis stupuit, & Titan novus
Vidisse nîl tàm meminit admirabile
Post se creatum: nunc uterque in florido
Spatiatur horto nudus: omnis abest Pudor
Rudibus malorum: fraudis expers, & doli
Sincera virtus colitur, & grato Deus
Celebratur ore: nulla securos mali
Vexat cupido: mortis ambo vulnera
Impuné temnunt: Morbùs, & Lethi dolor,
Ipsóque vel dolore deterior metus
Fugiunt ab illis. Sorte, Proh, quantum meâ
Sors distat ista! Nos rotanti sidera
Coelo coaevi, non vel ignîs proditi
Fervente flammâ, vel tepore volatili
Humentis aurae, non aqua, aut Terrae gravis
Torpente glebâ, sed sine ullâ corporum
Compage facti maximo aequales Deo
Mancipia poenae vivimus, nec vivimus.
Mors una, quam nec novit humanus timor
Mihi summa voti est; nec, quod extremum est malis,
Licet perire. Media quo tellus loco
Subsidit, ad se gravia quò trahit, & duos
Spatio remotos spectat aequali Polos,
Hîc ora solvit Tartari invisi domus,
Ignota radiis Solis: inmensis hiat
Caverna tenebris: ambitu obscuro patet

Tristis vorago spissa caligo specum
Occupat inanem: vastus hîc horror silet,
Et ampla vacuo spatia laxantur loco.
Mersum profundis omne Sathanum genus
Latet sub antris: quicquid infensi dare
Potuit Tonantis ira, nos vexat malum.
Sedet repostum mente sub memori scelus,
Animósque duros stimulat, & serus pudor
Semper quietem conscio cordi negat.
Luctus pavórque regnat, & certus timor,
Et herilis ira sequitur: interdum dolor
Mutatur odio, poenae &t impatiens reus,
Vt saevus hostis, ardet, & summum putat
Inferre nulli posse, quod patitur, malum,
Miserósque non sic esse, quàm solos, dolet.
Poenam levabit socius: Hedenis licet
Colat arva felix, spéque non dubiâ meum
Super astra sibi promittat Adamus locum,
Tutóque conjunx perfruatur gaudio,
Non sic abibunt odia: nec vivax dolor
Deponet iras: Pace sublatâ procul
Perpetua bella pertinax animus geret.
Violenta certam mens aget discordiam
Malum datura quod malum? quicquid boni
AEtherea servat aula, vel Tellus creat
Amica, quicquid Pelagus, aut aër habet
Gratum, ejus omne est. Bella contemnit mea,
Hostémque dedignatur: in risus suos

Mea vertit odia: certus, & fisus Deo
Iamjam paratâ tendit ad coelum viâ.
Hoc, hoc videndum est, regna ne summa occupet,
Qui jam tenet terrena. tum demum Poli
Fugisse ab arce pudeat imbellem exulem,
Si, ut dentur alij, regna deserui med,
Locùmque generi pulsus humano dedi.
Perge ira, perge, magna conantem opprime,
Adsitque ab alto Tartari fundo exitum
Quicquid profundâ conditur caligine.
Fauces Averni, & Noctis aeternae Chaos
Adversa superis regna, socijque impij
Vnâ ruinâ simul in hostem emittite,
Quodcunque nostrum eft. Veniat ignotum Scelus,
Cujusdque nos didicimus experti malum
Parere jussis imparata Superbia.
Adsit rebellis maximo impietas Deo,
Gravis adsit Error, adsit Ambito nova
Rerum novarum cupida; non illex gulae
Desit libido, vana nec falsifides,
Levitásque rebus credula in non cognitis.
His his ministris noster utetur dolor.
Quaecunque pestis Tartaro obscuro sata
Blando Cerastas lubricos vultu tegis
Hoc agite: poenas poscite exilij graves,
Ruptoque Averni carcere, & nigri specus.
Portis ahenis, latiorem invadite
Telluris orbem: pectus Adami malis

Concutite, cesset nulla peccato manus.
Vbi laetus hortum lambit Euphratis latex,
Quocunque spectes media ramos exserit
Arbos, opacis lumen admittens comis.
Vbique grato poma pendent pondere,
Curvantque matrem: fulvus his auri color
Delectat oculos, spèmque non vanam facit
Placere gustu posse: sed vetuit Deus
Tangi, nec ullâ passus est carpi manu,
Scientiámque tam malorum, quàm boni
Poenam se verus statuit, & sanxit minis:
Nam mancipatus nunc homo virtutibus
Ignorat omne crimen; in medio tamen
Vtriusque positus, cum volet, flectet viam.
Quocunque vento flante poterit libera
Pelli uoluntas: parte dimidiâ nocens,
Qui velle potuit, esse coepit. Spem mea
Capit ira: rectâ si recedens semitâ
Semel caducos devium per tramitem
Gressus movebit, gemina & animae, & corpori
Decreta mors est. Poma si vetîtae arboris
Gustabit unquam, subitò in exitium ruet,
Poenásque socius, Tartari & novus incola
Pro per petrato scelere communes dabit.
Accingere ira: si moveri vir potest,
Tentetur ipse: si moveri non potest,
Tentetur eius uxor: hoc prosit mihi
Non esse solum: Foeminae ingenium leve,

Negligere jussa facile, nec coepti tenax
Variatur ultro, plurimum indulget sibi,
Majora semper spe superbâ praecipit,
Amatque solum, quo caret: prae incognitis
Antiqua sordent: displicet, quod non novum est.
Sortis beatae taedium, inconstantia,
Spes vana, Pomi dulcis aspectu color,
Gustus cupído, quod volo spondent mihi:
Spondet sine illis Mulier, apta author malis.
Sed audiétne, quem sibi infensum putat,
Mihiǫue vacuas hostis aures porriget?
Pax offeratur: mente depositum piâ
Simuletur odium: qui palam laedit, juvat.
Gestare nescit odia, quisquis non tegit.
Facile est amorem fingere, atque optans sibi
Mentitur ipsi. Credula est spes improba.
Dicam futuros Numini summo pares,
Novósque Divos. Fortè non possent capi,
Nisi magna vellent capere: stat facilis fides
Sequuta votum. Si tamen firma in bonum
Haeret voluntas, si mihi facilem negat
Inimicus aurem, forma sumetur nova.
Non oculus ullus Daemonum cernit genus,
Non aliqua tangit dextra: nîl sensus suum
Reperit in illis. Forma materie carens
Simplexǫue species alia quaevis corpora
Assumit, & sic sensui foris obvia
Dat se videndam. Consilî sapiens mei

Serpens minister fiat: animal callidum
Servire fas est spiritus vafri dolis.
Anguis per horti lubricum repens solum.
Ignotus ibo: lingua sermones seret
Trisulca: verbis virus inflabo meum,
Et qui venenum maximum spirat draco
Majus loquetur: utraque tentanda est via,
Fallámque geminâ fraude sub amico virum,
Evam sub angue. Stabo & urgebo scelus,
Regámque edentis ora, carpentis manus.
Quid adhuc moramur? ista quae lucet dies
Homini parem me reddat, aut hominem mihi.

Chorvs

Anapaestici Dimetri & Monometri.

Q*Visquis ab alto culmine rerum*
Infrà se humili sede locatos.
Despicit audax, videat ne mox
Vrgente suam mole ruinam
Pondere sidat: gravior semper
Casus ab alto est. Leviùs contrà
Leviora cadunt. Sequitur major
Cura beatos, quò plus nactos
Plura timentes.
Qui modo magni civis Olympi
Aurea coeli templa tenebat

Nunc occlusus tristíque specus
Conditus umbrâ poenâ nunquam
Pereunte perit, solóque Deo
Antè inferior, dum minor uno
Esse recusat, nunc suprà se
Omnia cernit.
Quanto praeceps cecidit lapsu
Qui priùs almâ luce coruscus,
Quiǫue aetheriâ splendidus aurâ
Stabat in ortu! Talis Eoâ
Parte dieï fax Luciferi
Praevia Solis grata sereno
Lumine fulget, quae mutato
Nomine Jurgens dux tenebrarum,
Noctis &t atrae signifer exit
Hesperus idem.
Quid in exitium ruiture tuum
Rerum authori parere negas,
Cúmque obtigerit res quae potuit
Maxima, frustrà majora paras?
Hoc esse, quod est solus, qui te
Facit esse cupis. Pugnas illi
Cuî nihil obstat.
Extimus orbis complectentis
Caetera coeli, quem felices
Habitant turmae, celebràns que suum
Sub mille Choris vox grata Deum,
Quem nec celeri turbìne versat

Lex redeuntis certa diei,
Nec qui Lunae variat formas
Menstruus ordo, nec qui celeres
Tempestatum labente vices
Digerit anno, sed perpetuît
Tenet immotum statione quies,
Propé tunc visus nutare loco est,
Dum male Sathan movet aetherias
Transfuga sedes, bellúmque ciet.
Sensit turbas Sphaera rebelles,
Totusque nefas horruit aether,
Geminìque Poli tremuêre malis,
Nec benè firmus substitit axis,
Et Naturae facie versâ
Metuit tingi Cynosura salo,
Metuêre graves Ara aquilones,
Helicéque Notos.
Ipse inciperet mox AEgoceros
Laxare diem, Cancérque breves
Ducere noctes, Sólque in tenebras
Capiens regnum tradere lucis
Iura sorori, nisi magna Dei
Iussa capessens sumpserat audax
Arma Michaël. Ille rebelles
Domuit turmas: Ille tenaci
Compede vinctas jussit superis
Migrare locis, & praecipites
In Tartareas depulit umbras.

Illius armis prostrata jacet
Furiosa cohors, quae poenarun
Monet exemplo potiora sequi.
Eheu satis est. Haec mala finem
Dent criminibus, dent supplicijs,
Nec quem in bivio dubium versat
Vitij labes, haerensque pio
Pectore virtus deflectat HOMO
Trepidum recto de calle gradam,
Possit ut illo fata progenies
Tandem coeli vacuum exilio
Supplere locum.

Actvs secvndvs.

Adamus Angelus

Trimetri Iambici.

D*les tenebras legis aetérne vice*
Fugans resurgit: Certus ordo temporum
Solis reducit aureum terris caput:
Stellis fugatis majus exoritur jubar;
Nox jussa luci cedit, & Phoebo soror.
O quantus ille est, cujus ingenti manu
Coeli rotatur axis, & turbo celer
Refert Olympum duplici fultum Polo,
Vastumque mundi pondus aequalem trahit
Retrahitque in orbem! Sidera authoris sui
Secuta legem temperant anni víces,

Titan coruscis explicat lucem comis,
Et Luna ducens mille stellarum choros
Tenebrosa noctis rumpit. AEtherei sacer
Sonus ille motus cantat artificem manum,
Omnesque stellae celeris ad coeli modos
Plaudunt choreis: Ipse nos Mundus monet
Servire rerum conditori, nec sinit
Haerere terris: supera nos rapit in loca,
Mentesque proprium ducit ad primordium.

***A*N.**

O te beatum, cujus in paecordiis
Imago magni nobilis fulget Dei,
Et cuî, quod unum maximum & summum bonum est,
Rationis usus cum Dei cultu datur,
Adame, quantum cerne praestes caeteris
Rebus creatis: Saxa & hos lapides vide:
Sunt ista, quâtu maximi authoris manu
Formata: nullos sed quibus tribuit parens
Natura motus: Arbores quas aspicis
Foliis virescunt, & suos fructus ferunt,
Annisque crescunt, rursus & senium morâ
Patiuntur avi: nulla delectat tamen
Plantam voluptas, nullus excruciat dolor.
Pisces, feraeque, & alitum altivolans genus
Vident colores, audiunt vocem & sonos,
Capiunt odores, pabulum gustu probant,
Munusque in illis tactus exercet suum:
Nocitura discunt fugere, quae prosunt sequi.
Sensu trahuntur: Non habent mentem ducem,

Nec cogitata mutuis sermonibus
Capiunt, feruntquer nulla Relligio Deum
Demonstrat: omnis in brevi vitâ est salus.
Tibi praeter illa mortis expers & mali
Anima tributa est imperatrix sensuum.
Laudum suarum te Deus testem sacris
Parere jussis voluit; haec lex est data:
Tibi benignus reliqua, te fecit sibi.

AD.

Deus est profectò, cujus & terra, & fretum,
Et utraeque Phoebi sentiunt Numen domus.
Praesentia illi cuncta: principio carens
Fini carebit, ipse principium simul
Finisque rerum: cuncta mille à seculis
Futura cernit: Fecit omnia, & omnibus
Factis opiferâ prospicit prudentiâ:
Non corpus illum claudit, aut servat locus:
Sed ubique vivit, omnis expers termini:
Origo veri, Fons boni, Sapientia
Regina mundi, quae potest quicquid cupit.
Coelum ille in orbem versat, & Terram suis
Firmat columnis: ille quodcunque est grave
Depellit: idem quod leve est sursum trahit,
Motuque motus ipse principium caret:
Nunquamque variat unus: attamen in tribus
Subsistit unus. Est enim rerum parens,
Isqui potenti cuncta moderatur manu:
Est natus ipso patre ab aeterno satus;
Divina ratio, Mens patris: Lex omnium,

Sermoque, cuius incomprehensâ fuit
Virtuté factum quod prius fuerat nibil:
Vtrumque Sancti Spiritus Concordia
Amorque jungit: Tresque sunt Vnus Deus.

An.

Quam multa paucis, Magnà parvis vocibus
Satis explicasti, quantaque ingenij tui
Mensura summum pectori insculpsit Deum,
Quem novimus parte: perfecto modo
Deus ipse novit, seque dum capit, & cupit
Pleno, quod alijs dividit, fruitur bono.
Deus ipse Mens est, universum quae replet
Superatque mundum: caepta nullo tempore
Nulloque defitura: Quod verum est videt
Etiam antè, quàm sit: vult bonum, caussa est boni.
Procul hinc remoti, proximi certè tamen,
Sumus per illum nos ministri coelites,
Animaeque vestrae Quippe respondet locis
Pars nulla nostri: dividi nec possumus:
Tamen hîc, vel illic esse recte dicimur,
Non simul ubique: & anima nobis quamlibet
Infusa membris tota inhaeret singulis,
Quà corpus illud, non & ulterius patet.
Nostrae actioni temporum non competit
Mensura, semper non idem facimus tamen:
Incipimus, & definimus: haec absunt Deo.
Ab eo creati mortis immunes sumus.
Non vera scimus integrè, non omnia,
Nihil futuri. Nostra rebus de bonis

Pendent voluntas: Mente ab illius bonum.
Adame nobis maxima est foelicitas
Hoc velle solum, quod Deus vult, & facit:
Parere jussis, spontè rectori obsequi,
Laudare justum, patrem amore prosequi,
Et discere illum quem nihil rerum latet.
Vis conditorem nosse? rebus conditis
Vtere magistris; quicquid est index Dei est.

AD.

Cum nîl fuisse tot feraes, pisces, aves,
Ipsumque me, Telluris, & Coeli globos,
Solemque, Lunamque, ante perpaucos dies
Tacitus revolvo totus extra me feror,
Stupidusque rerum miror artificem Deum.
Age, si vacabit, (scire nam perfectius,
Que facta fuerint ante me factum potes:)
Narra petenti, quo modo, quoque ordine,
Tam magna numeris machina impleta est suis.

AN

Gemina ante tempus omne, cum solum foret
Nil praeter ipsum, corpora effecit Deus,
Moli priori conditae simplex erat
Materia: partes mutuo aequales sibi,
Perfecta species, orbis in justi modum
Rotunda, nullis angulis protuberans
Ne discreparet finis a primordio.
Natura nullas motuum patiens vices,
Secura lethi, non timebat deteri,
Tantum revolvi prona, nec mutans locum,
Referebat orbes sempiterno turbine

Dimensa tempus: Magna coeli Machina
Pendebat axi fulta, cui gemini procul
Fines utroque terminabantur Polo.
Concava profundae Molis intra viscera
Latebat expers Lucis, & formae Chaos,
Quod cuncta possis dicere, &t possis nìhil.
Depressa nondum gravia tunc secesserant,
Nec levia superos evolarant ad locos:
Sed mixta liquidis sicca, frigida fervidis,
Confusa magnis parva, duris mollia
Cumulo latebant: cuncta quae sunt effici
Ex mole poterant, cuucta formis perfici:

AD.

Iacuítne inanis ille materies diu,
An subito species rebus effulsit sua?

AN.

Non illud una singulis formis opus
Perfecit hora: quippe lapsu temporum
Digesta varios cuncta ceperunt gradus.
Pars ista medio, quam tui calcant pedes,
Confinis axi ponder coppressam suo
Terram recepit: illa primò turbïdis
Submersa in undis delitescebat salo
Cincto tenebris. Subitò divinâ manu
Formatus aër cursibus liber vagis
Incubuit undae. Flamma tantum splendidae
Ministra lucis deerat: Vmbrae Machinam
Densâ tenebant conditam caligine.
Itaque ex capaci Mole luciferum Deus
Secedere Ignem jussit, & jusso obsequens

Secessit ignis fervidus, siccus, levis.
Quaterna nondum ceperant sedes suas
Principia: nondum clauserat littus Mare,
Aërve terram concavi specie globi:
Natura nondum proximo Lunae loco
Ignem locarat: qui simul in auras Chao
Abijt relicto, non in excelsum fuit
Redactus orbem, flamma sed massam in rudem
Coacta tanquam temerè Eois etheris
Partibus adhaerens, & citato turbine
Correpta coeli mobili luxit face:
Rursumque bissex tracta praecipiti rotâ
Eadem per horas pristinas parti alteri
Tenebras reduxit, alteri lucem novam.
Sic temperanda noctis alternae vice
Primi diei fuit opus primum dies.

Ad.

Quibus illa, si fas scire, disposita est modis
Rerum parens quadriga, quae nunc mutuò
Complexa sese parte ab omni convenit,
Vastúmque inane complendo fugat?

AN.

Redeunte rebus luce praecepit Deus
Inania auris spatia repleri vagis,
Vastùmque vacuis aëra expandi locis,
Qui medius undis separaret ab inferis
Superos madores: ille mandati tenax
Diffusus ultrò in alta secum pendulos
Vexit liquores: ivit ad Coelum vapor,
Vbi nunc librantur onere praecipites suo

Nubes, & imbrem ventre parturient gravi.
Non una regio est Aëris: trina occupat
Distinctus ille spatia: supremum coquit
Contigua flammae fervide vicinia.
Ibi, qui malorum posteris utinam tuis
Nunquam sit index nuntiâ cladis face,
Fulget Cometes: ille siccos halitus
Locus, ille servat siderum labentium
Coelo figuran: Media quà regio patet,
Ibi frigus, humórque dabitat, & varij vage
Pendent vapores. Patria haec pluvias parit,
Celerísque venti spiritum, cùm despuit
Fervor liquorem, frigus aut medij loci
Praecludit altum flatibus calidis iter.
Ibi tonitruum murmur, & vis fulminis
Corusca magnâ nascitur discordiâ.
Ibi tristis imber algido strictus gelu
Aut in nivem duratur, aut in grandinem.
Inferna sedes quae repercussae trahit
Flammae calorem crassior, nebulas graves
Rorémque purum proximo immittit solo.
Sic aëris transire septum duplices
Inter madores alter aspexit dies.
Cúmque hâc eâdem luce compulsu Dei
In maria, & amnes se recepissent aquae,
Et destitutis quos inundârat locis
Littoribus iret clausus, & ripis liquor,
Coeloque nudum Terra monstraret sinum,

Fructus sequenti jussa produxit die.
Quodcunque germen floridos campos tegit,
Et herba succo quae salutifero viret
Tunc jussa primùm crescere est, & vividum
Eijcere semen. Tempore ex illo arbores
Alimenta Terrae matris infixâ bibunt
Radice, sempérque Aëris genitabili
Vegetantur aurâ, traditîsque in viscera
Crescunt ab undis: sede sublimi trahunt
Ignis foventem cuncta vitalis facem,
Genúsque totum planta ne secum auferat
Moritura formae proferunt similes suae.

AD.

Veréne quarto credimus factas die
Stellas, & ipsas Solis, & Lunae faces?

AN.

Cum per quaternas Mundus aetherius vices
Repetîsset unde caeperat volvi locum,
Orbis figura subjugem Coeli globo
Aptavit ignem, quodque vacuum liquerant
AEther & aër Circulo spatium suo
Media occupavit flamma: post haec siderum
Opus secutum est: illa non humili ex Chao
Formata nôris, melior & sublimior
Materia genuit astra, naturam parem
Sortita Coelo, cuius infixa in globis
Noctem, diémque lumine illustrant vago,
Horas tenebris, & diei dividunt,
Tollunt vapores caelicae attractu facis,
Serena, & imbres, & procellas praemonent,

Annóque partes, partibus tribuunt dies.
Bina astra lucent ex solo spectantibus
Majora reliquis: Phoebus ignis fervidi,
Terris calorem reddit in speculi modum,
Rector dieï, cujus immensum jubar
Obscurat alia lapsa coelo sidera:
Sed Lua noctis domina fraternum sibi
Furata lumen splendet alienâ face,
Cúmque alma Phoebe Solis oppositâ viae
Regione vadit, lumen adversum bibit,
Seséque in orbem redigit, ut plenus nitor
Rumpat tenebras: Solis at complexibus
Cum soror inhaeret, Nox ut illunis silet.
Quantóque propius lumen est Titanium
Majora Lunam damna cornigeram manent.
Haec praeter ambo plura Sphaeris sidera
Infixa varijs quarta conspexit dies.
Bis quattuor sunt astra portantes globi:
Sideribus horum summus innumeris nitet,
Sphaerísque in alijs singulae lucent faces.
Orbe insupremo fasciae latae via
Bissena gestat signa, quae Sol permeans
Nunc Noctis aequat, & dieï terminos,
Nunc liberali prorogat lucem manu,
Nunc laxat umbras. Illa habet geminas domus:
Septentriones, illa pluvias Suculas,
Verísque, & Autumni indices Atlantidas.
Illic procellis tumidus Orion furit,

Flagrátque anhelo fervidus mento Canis.
Septem vagantes qui ferunt stellas globi
Istum sequuntur: omnibus motus duo.
Nam concitatus maximi lapsus Poli
Quanquam diurno turbine invitos trahat,
Tamen coactis cursibus contrarij
Vltrò moventur: namque supremi diem
Vis rapida Mundi parte ab Eoä trahit;
Illos reducit lentus adversos gradus
Ab occidente ad Solis ortivi domum.
Nec una cursus spatia: nam senas quater
Mundus per horas inferos secum globos
Convolvit: illi proximo torpet gravis
Saturnus astro, qui suam bis quindecim
Tardè per annos destinat Caelo viam.
Inferior illo Iupiter ter quattuor,
Vicinus annos Mars *sibi indulget duos.*
Sol sequitur illos annuo cursu suum
Mensurus orbem: certa nec Solis comes
Lucifera stella, parva nec fax Mercuri
Majora poscunt spatia; quîs cunctis subest
Contenta Phoebi menstruo cursu soror;
Haec cum videret opera, qui fecit Deus
Laudans probavit.

AD.

Quae feras, Pisces, aves,
Iumenta, & angues vidit effingi dies?

AN.

Vbi secundam Phoebus accendit facem
Iussit per amnes, Numen, & vitreos lacus,
Lunaribúsque reflua momentis freta

Natare Pisces: Iussit & volucres citis
Secare pennis aèris liquidi vias.
Ergo creavit monstra foecundi maris
Immensa cete; & omne squammigerum genus,
Alisque fultum: mille species singulis,
Faciesque generum mille Naturâ suos
Prodente luxus: singulis anima est data,
Quae forma princeps corporum est viventium,
Quae sentit, auget, vegetat, alit, & procreat.
Nam cum videret magna opus dextrae Deus
His allocutus comprobavit vocibus:
Alimenta in usus quaeque sumentes suas
Majore mole crescite, & numeros quoque
Augete vestros sobole, & ovis insitas
Excludite animas, quaeque mistis sexibus
Deposita in alma condidistis viscera,
Servate justo redditura in tempore,
Innumerae ut ab humo suspici possint aves,
Vastique Pisces impleant undas sali.
Sequente luce, sexta quae Mundo fuit
Tertiáque Phoebo, caeteris animantibus
Tibîque prima, Conditor jussit Deus
Centum cavatis ire serpentes vijs,
Centum veneni genera, si Numen sinat,
Vitanda cautis Iussit incultis feras
Errare silvis, pascere & viridantibus
Armenta campis, cuncta spectant patriam
Quae prona terram, nec suos audent Polo

Monstrare vultus, atque coelestes domos
Contrà tueri fixa perpetuùm solo.
Adame tantum est haec quod à te differant,
Quem vultus ipse destinat majoribus,
Te, cùm creâsset imagine imbutum suâ
Deus, quievit septimâ sanctâ die
Fecisse fassus ultimo majus nihil.
Sed ad te euntem conjugem video tuam
Abibo, quo me munus appellat meum.

EVA. ADAMVS.

Trimeter Iambici.

O *Sempiterno foedere auspicijs Dei*
Mihi juncte conjunx longiùs praesentiâ
Tuâ carere justa me pietas vetat,
Amórque sanctâ corda succendens face.

AD.
Consors cubilis cuî meis ex ossibus
Composuit ossa, cuî maritali Deus
De carne carnem finxit, ut redeat suum,
Quod inde natum fuerat, ad primor dium,
Quàm benè putavit, nulla quem fugiunt Deus,
Non posse verâ me frui sine compari
Felicitate: semper animos dulcior
Tangit voluptas, sorte quam gratus pari
Socius frequentat: ista natura est boni,
Communicari gaudet, & multis suo
Prodesse fructu: nemo participi carens
Vivit beatus. Solus & felix dolet.

Cum liberali cuncta rerum Conditor
Mihi bestiarum genera tribuisset manu,
Quibus arbitratu nomina imposui meo,
Deesse visa est sociae, quse solo foret
Dìversa sexu. Tunc Dei immissus manu
Omnes mihi artus altus invasit sopor.
Somno jacebam pressus, & torpor gravis
Sensus ligabat, spiritúsque ex intimo
Pectoris anhelans capitis officijs dabat
Vacationem: dúmque securum quies
Profunda tenuit, ultimo dorsi loco
Succincta geminis terga quà lumbis patent,
Hâc parte costam corpori eripuit meo,
Vacuumque hiatum carne supplevit Deus.
Vbi recreata membra, qui primus fuit,
Somnus reliquit, ex meis, uxor tua
Formata membris astitit species mihi,
Quam cum viderem, languidos artus adhuc
Stupor occupavit, flamma quem solvit nova,
Et amoris ignis. Posteà omnipotens Sator
Conjugia verbis nostra firmavit sacris.
Augete misti, dixit, Humanum genus
Imago nostra: terra quàm latè patet
Vestrâ regatur sobole: quas Tellus feras,
Aërque pisces gestat, aut undas mare
Imperia vestri sanguinis discant pati.

Ev.
Felicitatis magna pars, aut unica
Vir est maritae: dulce nunc quicquid mihi est

Te sine nocebit.

AD.
Sic amoris mutui
Vt duret ardor, utque communibono
AEvim fruamur, nosque deliciae beent
Hedenis almi munus egregium Dei,
Ipsum colamus omnis authorem boni,
Primúmque amemus, quasque nobis praecipit
Leges sequamur pariter, ut vetitae arboris
Vicare gustum, caeteris liceat frui,
Iucunda quae vox auribus sonuit meis?
Sanctas supremi Regis aetherius Chorus
Laudes celebrat: ex propinquo succinam.

Chorus

Ex vario Carminum genere.

A*Rtifex rerum tibi grata laudes*
Mens novo celebrabit hymno,
Testémque magnitudinis
Mundi domum citabit.
Majestas tua gloriam
Induta fulget, laudisque amictu
Decorata sancto lumine splendet:
Aëris vasti cujus expandit
Dextra cortinam, nitidaeque velo
Aureo flammae vestijt orbem.
Tu nubes pluviâ graves
In conclavia dividis, rapidis & instans
Auriga loris flatibus imperas

Vectus alite vento,
Tibi Legati munere fungentes
Silvarum quatiunt superna Causi.
Sentit Ortus, sentit Occasus
Flammae ministra vim genitabilem.
Tibi nos ministri, nec minus ventis
Agiles, nec igni rapimur jussa
Exsequi proni tua.
Te tellus tibi fixa tremit: que turbine circum
Diverso aetherios passarapi globos,
Vllis ipsa trahi curriculos negat,
Illam prima dies gurgite viderat
Obscuro, & pelagi fluctibus obrutam.
Coelum littus erat: summáque montium
Cinctorum tenebris condiderat juga
Ex lege Oceanus vado.
Tu subito verbis Deus altitonantibus undan
Cedere jussisti: vix-jussa recesserat unda.
Tunc párentes Domino fluctus
Fugêre procul: liquêre solum
Telluris aquae, quae praecipiti
Lapsae pulsu vertice ab alto
Inter valles humili primum
Sedêre loco, donec jussos
Tenuêre sinus.
Inclusum est à te praescriptis finibus aequor
Sublimi ne rursus humum sub gurgite condat,
Terráque delapsis siccum caput extulit undis.

Natos jugis in altis
Iubes salire fontes,
Quos cum feris bibentes
Sitim levent Onagri:
Ad quod aves sedentes
Dulci canant susurro
Sub arborum comâ.
Humores pluvios super alta cacumina fundis,
Et procul ex magno despectans infera coelo
Participas terrae depressum è nubibus imbrem,
Ebria quo fructus genitrici prodit ab alvo.
Inde, quo vivunt pecudes, gregésque,
Nascitur foenum: generantur herbae
Mitibus succis, meliórque pastus
Pinguibus crescunt segetes in arvis:
Inde procedent Oleae nitentes
Quóque vis cordis satiata gaudet
Palmitis humor.
Te succos tribuente suos in montibus altis.
Fertilibus Cedri crescent ad sidera ramis,
Quas habitet passer, tremuloque ciconia rostro:
Saepè etiam summâ pendentes abîete nidi
Emittent trepidis pullos super aëra pennis.
Montium alta cacumina
Esse perfugium facis
Capreïs silvestribus:
Te jubente cuniculi,
Te jubente vagi petunt

Concito lepores pede
Scrupeae abdita rupis.
Lunâ tuâ formata manu est, quae mensibus annun
Distinguat, reparansque levis dispendia formae
Nunc gemino cornu, nunc pleno fulgeat orbe.
Ipse etiam certis fulgor Titanius horis
Occidit, & priscae terras cum tradidit umbrae
Ex antris prodire genus monet omne ferarum.
Fulvae feroces tum catuli leae
Praedae manentes pabula rugiunt,
Potus, & escam voce famelicâ
Deum rogantes: Lucida cum dies
Coelo refulsit silvicolûm cohors
Omnis ferarum nescia conspici
Arboreum redit ad cubile.
Ipse homo, siquid habet quod agat, né ignavus oberret,
Invigilat curis intentâ minte diurnis,
Quas solvit veniens securo lumine Vesper,
Somnum olli, requiémque ferens. O maxima Mundi
Regnatrix lataeque opifex Sapientia terrae,
Tu coelúmque, solumque regis: tua maxima (quanquam
Nec facunda satis) cantat praeconia Tellus.
Te te velifero fub gurgite
Magna & parva gerens animantia,
Piscésque innumeros celebrat mare.
Illic luminibus Pistris micat,
Squammigero & fluctus dorso subit,
Ludentique secat tergo freta

Artificem testata manum.
Sic quicquid tuus Orbis habet
Peudet à dominae gratiâ dextrae:
Ad tuos pendent animantia nutus.
A te rapaci destinata morti
Amittunt vitam.
Iustis temporibus pabula bestias
Nutriunt tuâ tribuente dextrâ,
Quae sua cum bona liberali
Dividit cumulo satiantur omnes
Pecudes, feraeque. Simul opiferam
Avertes faciem, difficilique vultu
Intueberis, recedet
Spiritus vacuas in auras,
Destituétque inane corpus,
Quod repentè agitari
Reciprocanti desinet halitu,
Tenuémque sese in pulverem vertet:
Rursúmque tui Numinis aurâ
Favente gravidis foetus ab alvis
Nascentur, quae suum
Non sinant genus interire,
Terra recentes
Vt pro interemptís capiat colonos.
Donec Sol reparator Eoi
Varijs vicibus saecula volvet,
Donec obscurâ nocte micantes
Cingent rotatum sidera Mundum,

Numinis laudes resonabit Orbis.
Divina Scilicet
Nullis majestas interibit annis;
Ipsum, ipsum capiunt gaudia cum videt
Machinam tantam, quam magnus opifex
Ante septimum effecit diem.
Illius Tellus concussa nutu
Trepidat, tactíque montes
Piceo fumo
Aëra involvunt: nebulásque vertex
Halat. & crassos agitat vapores.
Astra dum septem libero cursu
Coelum rotabit, non definemus
Rerum parentis celebrare nomen
Vagâ septisoni carminis Harmonjâ.
Accinámque modis sacris
Indulgere juvabit,
Gaudióque maximo
Tollere in astra Deum.
Si quid erit malorum
Benignus ille tollet,
Sanctorúmque Chorus modulabitur omnis ALLELVIA.

Actvs III.

SATHAN. ADAMVS.

Trimetri Iambici.

H*Ostem superbis pedibus adversos mibi*
Gressus moventem video: jam Tempus meis
Se praebet iris: obvius tantum mihi

Adamus ultrò vênit, & solus quidem.
Coelicola monitor liberum socio latus
Deseruit, odijs commodus nimium meis.
Nodis inextricabilis fallaciae
Vinctum tenebo: ritè disposui plagas:
Amore ficto facilis ambiguo dolo
Quaeratur aditus. Lentus inimicum vides
Sathan, nec illum dente discerpis fero?
Fraenum recusat impotens animi sui.
Sicille magni summus armenti metus
Quoties bovem scrutatur, & longè lupus
Vestigiorum perlegit tacitus notas
Silet, &t citatum sustinet tardus gradum:
Vbi praeda rursum propior ante oculos stetit,
Majore cursu sequitur, & villos quatit,
Rictuque pandit ora, nec patitur moras.
Vbi spes refulsit, ira difficilis tegi eft.
Tamen est tegenda: semper armatos minís
Provisa feriunt tela: simuletur fides.
Terrestris orbis rector, & princeps freti
Adame, dextram liceat amplecti tuam.
Quò saeva torques lumina, & gratos mihi
Avertis oculos? Renuis oblatam fidem?
Et me Tonantis dextra tibi non disparem
Formavit, & me fulgidus civem suum
Conspexit aether.Testor immitem mihi,
Tibique amicum, fortè , nec semper, Deum,
Mihi mille amicos, cum beatus viverem

Fuisse, quem nunc tota destituit cohors
Secuta sortem. Tu, rogo, clementior
Miserere miseri; supplitem dextram vide
Securum amoris pignus, aeternum mihi
Promitte foedus. Quid sacrum quassas caput?

AD.
Deo rebellis, perfide, execrabilis,
Procul nefandos corpore à puro amove
Tactus: amicus est mihi quisquis Deo.
Tu sempiternis propter horrendum scelus
Damnate poenis procul ab aspectu fuge
Pij, & beati.

Sa.
Gerere quid tandem juvat
Inimica semper odia? Si nescis malum
Est mentis ira, per vigilq́ue animi dolor:
Invidia, luctus, cura, tristitia, & metus,
Odiúmque nullos ista felices premunt.
Miseros perurit ista carnificum manus,
Et pertinaces: Semper in melius trahi
Sors est beati. Pone nunc iras truces.

AD.
Seges ante multo mergite in coelestibus
Metetur arvis, Terra sidereas faces
Rotata tollet, proferet flammas mare,
Dabit ignis undas, antè vel caput in suum
Sursum relapsas volvet Euphrates aquas,
Vel pronus amnis Tigrin in fontem feret,
Quàm Pax, amor, fidesq́ue cum Coeli exule
Mihi sit ulla. Qualis agnos cum lupis
Concors societas jungit, inter nos erit,
Dum lucis ortu vecta purpureïs rotis

Aurora surget, Noxque dum stellas feret,
Dúmque ego beatus, tuque dum infelix eris.

Sa.
Fortis potenti pugnet: in miseros potest
Qui bella gerere, spiritus humiles gerit.
Princeps ferarum nunquam in imbelles Leo
Desaevit agnos: non boves rictu petit.
Adversus urso bellicas tollit jubas,
Orísque hiatum pandit, & dentem asperat.
Nocere tibi me posse si credis, metu
Depone bellum: si minùs credis, tamen
Depone bellum, nec tuis dignum puta,
Odijs, sed ultrò pacis oblatae fidem
Suscipe: clientem perditum felix fove

AD.
Non esse dignum te meis odijs puta,
Sed minùs amore es.

Sa.
Nonità abjecti sumus
Adame, nec te vana fallat opinio,
Vt non amicis mente, consilio, aut ope
Prodesse liceat: abstulit sortem Deus
Quam potuit, animis pristinum mansit decus,
Et cor profundâ providum sapientiâ.
Sunt reliqua nobis regna, sunt vires suae,
Multa & potestas. Deus ab aetheriâ conans
Se jactet aulâ. Melius imperium tibi
Tellus fretumque cessit: at nobis loca
Inferna parent. Subditum pedibus tuis
Regnum tenemus. Regitur umbriferum Chaos
Sceptris sacrorum Daemonium. Tua sic meis
Imperia sunt vicina, regnemus simul.

AD.
Quod Terra Sceptris paret & Pontus meis
Donum est Tonantis, mutuâ qui me fide
Sibi obligavit: non ego illius cliens
Alios clientes quaero, non socios mihi,
Contentus istâ sorte quam tribuit Deus,
Dumnumq́ue censens omne cum vitio lucrum.

SA.
Oblata ab aliquo quis recusat munera?

AD.
Quemcunq́ue non tàm dona, quàm donans juvat.

SA.
Perpetua gerere bella prodest nemini,

AD.
Mihi quid nocebit? nîl timens, spero nihil.

SA.
Misero quod est necesse, felici expedit.

AD.
Relligio quod permittit id solum expedit.

SA.
Ferire foedus ecqua relligio vetat?

AD.
Communionem criminis foedus vocae?

SA.
Quodcunq́ue nostrum est fiat hoc pariter tuum.

AD.
Vestrum daturus, nîl potes praeter malum.

SA.
Nunquam nocebo: quà licebit prodero.

AD.
Hoc ita futurum quis fidem faciet mihi?

SA.
Promitto, polliceor,, paciscor, spondeo.

AD.
Desertor, exul, perduellis, perfidus.

SA.
Iurabo magni Numen aeternum Dei.

AD.
Qui jam, quod inte est, aetheris regno caret.

SA.

Si fallo, semper ira me illius premat:

AD.
Paenam timebis, qui nihil pejus times?

SA.
Iuvare socios soleo.

AD.
Sic, simul ut ruant.

Sa.
Quia pertinaci fretus insipientiâ
Pacem recusas, odia nunc primum mea,
Irasque disces. Semper immites dolos

Versabo: semper hostis instabo tibi:
Nullus vacabit fraude, vel bello dies,
Nec coeptus unquam cedet ex animo furor,
Vt qui negasti foederis consortium
Patiare poenae. Parta, jam parta ultio est.

AD.
Saevi, feroci, dum libet, nec bellicas
Leges recuso, nec tuas metuo minas,
Cuï sagittis cor tuis impervium
Divinus ambit triplici scuto favor.
Deum timere, nec aliud tutissimum est.
Exul recede.

Sa.
Vos quoque exilium manet.

Chorvs.

Asclepiadei.

E*Vphrates Capoten nate sub ultimum*
Montana Armeniae qui peragrans loca
Tauro nubifero laberis obvius,
Qui vires reparans Cappadoce in solo,
Primùm flumineo victus ab impetu,
Praceps occiduas quà ruis in plagas
Invitum pluvios diripit ad Notos,
Ripis non alibi nobilioribus
Inclusum poteras volvere gurgitem,
Quàm quà delicijs sacra perennibus
Heden quadruplici lambitur abveo,
Tellus pinguis ubi, glebáque densior
Amnis temperie diluitur tui.
Mundi illic opifex dextera fertile
Ornavit varijs arboribus nemus.

Pendent de gravidis poma parentibus,
Et ficus virides, prunáque mitia,
Et cum Crustuminis castaneae piris.
Nux illic bifido tecta putamine
Ineumbit solijs, junctaque amijgdalis
Insultant rubidis mespila frondibus.
Sunt mites cerasi, fragáque moráque
Ambo purpureis tincta coloribus.
Horti sed medij quà regio patet
Binas Omnipotens condidit arbores:
Vitam haec perpetuam denotat, altera
Praesignat duplicem planta scientiam:
Quam carpi vetuit, ne meritam trahat
Mortem culpa gravis: nam dolor, & labor,
Cum curis miseris, & senium grave,
Ac mors, ac aliud, si quid erit mali,
Contingi vetito cortice delitent.
Adamus platani suppositus comae,
Et vinctus viridi tempora laureâ,
Nudus cum tenerâ conjuge, cum libet
Ripis Assyrij fluminis assidens,
Sacro dulcisoni carminis alite
Divinae celebrat mira potentie.
Auditis volucres cantibus advolant:
Certant dulce sequi carmen aëdones:
Euphrates tacito murmure consonat,
Quotquot sunt fluvijs sorte beatior.
Non illum superat Nilus in aequora

Qui septemgemino funditur ostio,
Exundante Pharum gurgite quirigat:
Non telo citior currere missili
Tigris contiguo proximus alveo.
Non qui per calidam labitur Indiam
Ganges aurifero flumine nobilis.
At vos ô homines, (si benè pergitis
Felices nimium!) parcite, parcite
Iussum legiferi spernere Numinis,
Nec fructus vetitâ carpite ab arbore
Omnis matre mali. Magna rebellibus
Semper poena comes. Cernite Tartari
Clausos sollicito carcere Daemonas
Depulsos patrij finibus aetheris.
Si sunt grata Dei munera, si timor
Non dêest in Dominum, non amor in patrem,
AEternum dabitur vivere; sic genus
Vestrum perpetuâ sorte beabitur:
Sic & cum geminis pacta parentibus
Contingent similes federa posteros:
Transcurret Domini gratia perpete
Haeredum serie, nec minor est Dei
Prospectura pijs cura minoribus.

Actvs. IIII.

EVA. *SATHAN.*

Trimetri Iambici.

Q*Vod illud animal tramite obliquo means*
Ad me volutum flexili serpit viâ?

Sibila retorquet ora setosum caput,
Trisidámque linguam vibrat: oculi ardent duo.
Arrecta cervix surgit, & maculis nitet
Pectus superbis: caerulis picti notis
Sinuantur orbes, tortiles spirae micant
Auri colore: lubricus longos sinus
Tendit volumen, terga se in gijros plicant,
Nunc se reclinat flexile in collum caput,
Retrôque spectat, quódque caudae proximum
Nodatur agmen lumine adverso videt.
Quodcunque tandem est, propius huc ad me venit,
Pronos propinquâ fundit anfractus viâ,
Longósque tractus pedibus advolvit meis:
Attollit ora: miror an queat & loqui.

Sa.
Vtilia certè proloqui, & possum tibi,
Et non omittam. Gratulor vestris ego
Cessisse regnis, quicquid immenso ambitu
Spatiosus aër claudit: Omnes bestiae,
Quas Terra, vel quas pelagus aut aër habet,
Gaudemus illâ sorte: res est maxima
Parére natis non feros dominos pati,
Sed jussa capere humana: si quando regie
Ratio regentes, servitus est libera.
Miramur unum hoc, omnis authorem boni
(Nam sic vocari gaudet) istis fructibus
Vetuisse vesci. Tanta quae menti sedet
Invidia? qui Telluris imperium dedit
Is vos nec uno patitur horto perfrui?

Ev.

Quascunq́ue plantas istud arbustum gerit,
Quoscunq́ue fructus, usibus nostris gerit.
Hortum per omnem, queîs libet, vesci licet.
Sed arbor una, quà Nemus medium patet,
Vitanda ramis poma curvatis gerit.
His abstinere Lex monet magni patris,
Ne fortè vitae consequamur terminum.

***S*A.**

Ne crede pomi unius ob dispendium
Debere certam protinus mortem sequi.
Petire poterunt, perpeti vitae Deus
Quos destinavit? Fata res omnes agunt:
Praevisa tantum facimus, & ab alto venit
Quodcunque patimur. Scripta divinâ manu
Decreta durant semper, & recto suis
Connexa caussis cuncta vadunt tramite.
Ratus ordo, series certa, dîa necessitas
Futura cogunt. Si volunt ea vos mori
Effugere non est: si negant, decerpere est
Impunè fructum, nullus impendet metus.
Negant profectò: nulla vos lethi manet
Conditio, nullus imminet mortis dolor.
Mors ipsa nihil est, si mihi credis, nisi
Mutationum perpetes semper vices.
Quidquid creatum est ut sit, id nunquam perit,
Peritque semper: Lethifera quaevis dies,
Natalis eadem est rursus: haec contraria
Pugnant per omne tempus, & vincunt simul.
Mors ipsa vitam, & ortus interitum trahunt.

Quod rere poenam id esse Naturae scias.
Metuere lethum non decet: poteris mori
Certé, & renasci in melisus: haec lex corporum est,
Perfectiorem semper ad sortem trahi.
Sed forsan animam morte plecteridam putes.
Deteriùs erras: Anima non didicit pati,
Sed agere tantùm. quod perit sensim perit
Membris solutis: anima nec partes habet,
Nec ulla damna temporum patitur moris.
Subsistit in se, nec foris vitam petit,
Quam tribuit: ipsa sola principium sibi est.
Nec mihi profecto facile persuadebitur
Damnâsse musu poma perpetuo Deus.
Nam quis negarit opera divinae manus
Meritò probanda? Ouicquid est, etiam bonum est:
Gratósque rebus singulis fines dedit
N*atura cur sint, esse nîl frustrà jubens.*
Rebus creatis si putes uti nefas
Hanc, quae cavenda fecit, accusas manum.

Ev.
Incerta jussi causa: sed certum tamen
Parêre jusso. quicquid est vetuit Deus.
Memini, recordor, ista conditio fuit
Prescripta nobis traditâ Nemoris sacri
Possessione, ne boni simul, & mali
Magistra nostras planta pollueret manus.
Dare quenque jus est muneri legem suo.

***S*a.**
Cur non &t illam muneris legem dedit,
Cum Terra vestris, cum juberetur salum

Parêre Sceptris: aliqua magnae portio est.
Telluris arbos, dona que facit irrita.
Si licet, & aequum est muneri semper suo
Detrahere partem, nulla tandem gratia est.
Totum redire dona repetenti potest.
Mutare factum parte nec minimâ decet,
Si liberalis semper, idémque est, Deum.
Perpende cuncta: majus & secretius
Aliquid necesse est subsit: indubie subest.
Invidit illud, quod latet fructu, bonum,
Scientiámque, quae bonum miscet malo,
Servare soli conditam voluit sibi:
Pro servitus odiosa, famulatus gravis,
Curari ab illo, sola cuî cura est sui!
Malus est vocandus, qui sui causâ est bonus.
Vtrum videtur, prospicitne, an despicit,
Qui cuncta largo gloriae pretio facit,
Sibi summa servans? O jugum intolerabile!
Quàm satius est non esse, quàm non liberum?
Centum fideles militum coelestium
Turmas, beata sors quibus crimen fuit,
Et invidendum robur, & paritas minax,
Pepulit Tyrannus, & gravem indixit fugam,
Caeliáque alumnos inferae densis specus
Damnavit umbris: Quicquid orent supplices,
Culpámque, si qua est culpa, fateantur suam,
Aures reor um precibus inclemens negat,
Non desituro puniens miseros malo.

Si nunc recentis imperî primordijs
Altum elevatos graviùs iterum deprimit,
Quid faciet olim? quam putas subdent facem
Animo insolenti tempus, & regni mora?
Bonum est cavenda discere alieno ex malo.
Si vos amaret, mortis auferret metum:
Si non, quod unum restat, excusso jugo
Vos vindicate. statis in vestro solo.
AEtherea non hîc aula, non exercitus
Coelestis isto castra disposnit loco.
Accingere animo: Servus aufugiat metus.
Nullum perîclum sine periclo vincitur.
Cùm res sit anceps certares audacia est.

EV.
Procul absit: absit hunc ut invidiae putem
Stimulis peruri, & angi ab alieno bono,
Qui tribuit ipse, quíque quod libitum est, habet.
Telluris ergo dominus, & dator arborem
Invideat unam? Dira Sathânum suae
Rebellionis quod luat poenam cohors,
Nihil illud ad me: sed tamen justum puto.
At tu, recense, cujus ingenium feras
Exsuperat omnes, quod putes vetito bonum
Latere fructu.

SA.
Nomen hocipsum docet.
Anime est voluptas scire, res cognoscere
Bonas malisque: nam malum non est malum
Quà scitur: una haec mentis est felicitas.
Species in alijs quae renident singulis
Congerere in unum, & intus oculis integrum

Perspicere Mundum, cuncta cum causis simul
Insculpere animo, maximum cujus bonum est
Notitia veri certa, falli nescia.
N*am perspicaci mentis intellectui*
Patet universum, tendit ad sinem vigor
Rationis istum, quoǵque plus invenerit
Minus quiescit id quod ultrà est quaerere.
Ita semper animum cura discendi quatit,
N*unquámque quod habet respicit, sed quo caret.*
Deus unus omnes nec laborans vindicat
Sibi notiones, sponte quea sese offerunt,
Cunctas scit artes, cúmque non discat sapit:
Socium recusat: caeteris animantibus
Mentem aut negavit, aut, quod aequè injurium est,
Mancam, atque mutilam tribuit, & sapientiae
Condît molestâ studia sollicitudine.
Ipsisǵque vobis, quos sibi promiserat
Similes futuros, istud invidit bonum.
Arripite pacti jura: promissum dari
Ipsi occupate: quod tenax renuit Deus
Dabit arbor ista, numen arcanum gerens.
E*quidem sciebat ille, quâ primum die*
Comesta succum poma vitalem darent,
Cessuram ab animo protinus caliginem,
Caecásque tenebras, nîlque distantes Deo
Vos cognituros, quicquid aut nocet, aut juvat.
Hinc illa lex est quae sacro fructu frui
Vetat: hinc inanis mortis injectus timor,

Mala ut timentes abstineretis bonis:
Mihi tu monenti crede: nulla ad jus sui
Sibi vindicandum negligenda occasio est.
Quod non habes tibi quaere, ne perdas tua:
Nunc ille forsan mobilis rector Poli
Eripere, quicquid antè tribuit, cogitat:
Tufac, quod ille cogitat: fraudem occupa.
Difficilis est res gloriae custodia
Nisi vetera servans semper acquiras nova.
Concessa nisi quis usque sustineat bona
Ducet ruinam pondus, & dominum premet.
Captare lucrum, maxima est damni fuga.
Quae res agatur cerne, si quicquam vides:
Ex homine morsus unus efficiet Deam.

Ev.

Adeóne & alia praeter hominum pectora
Ratio occupavit? bruta namque haec bestia est,
At bruta certè verba non visa est loqui.
Fermè ut prohibitos edere fructus audeam
Facerent & eius pervicax persuasio,
Et mea cupîdo. Fortè melius sensuum
Tamen est dolosas illecebras vincere,
Quàm se ut voluptas vera nobis subtrahat.

***S*A.**

Permitte vanis ne superstitionibus
Te fascinandam, néve naturae tuae
Demens rebella: si quid est placitum tibi,
Puta licere, quóque te sensus rapit
Sequere, nec ipsi praelium indicas tibi:
Natura tutrix, & parens animantibus

Sensus magistros tribuit, ut rerum foris
Percepta facies intimarum virium
Illas moneret; profuturae si forent,
Vt appetitus visa sequeretur bona,
Sin obfuturae, fugeret: haud temere insita
Menti cupído fertur ad finem suum.
Odore, visu, quicquid aut gustu placet
Naturae amicum est: nanque odos, color, & sapor,
E*t si quid istis simile, non per se juvant,*
Sed appetitum res ad oppetans trahunt,
Desideratis perfrui dantes bonis.
His ducibus utens conde visceribus tuis
Cupíta meritò poma: continge arborem:
Decerpe pendens aureum ramis onus.
Iam restat ori tantum ut admoveas tuo.
Minimum est, quod unum facere te magnam potest.

Ev.

O dulce pomum, quàm tua haec species meis
Arridet oculis, quàm vel olfactus juvat?
Vtinam soluto te metu possem frui,
Tuósque succos discere, & magnas mihi
Vires, vel uno hoc, quod sub aspectu latent.
Satisne ratio docuit, interitum pati
Corpus nec animum posse, sed vanum metum
Torquere mentes? satin & invidiam Dei
Lex illa monstrat quae vetat pomo frui?
Nonne illud etiam patuit aequalem Deo
Me cognituram quicquid aut gratum juvat,
Aut triste laedit? nónne sensus praecipit

Gustare magnam commodi faciens fidem!
Quid hoc quod artus horror incussit meos,
Et ima gelidus ossa perrupit tremor?
Causam timoris nescio: timeo tamen.
Placet admovere poma, sed renuit manus
Parêre, dextra pondus accusat suum,
Alioǫue fertur. Fructus à labris fugit,
Et fixa pigris ora fub mális stupent.
Arbórque trepido tota subsiluit solo.
Quid agere tentas mulier? authorem boni,
Qui cuncta fecit, te beavit commodis,
Vnámque rebus anteposuit conditis,
Hunc tu paras deserere? res brutas duas,
Hoc reptile animal sequeris, & sensus tuos?
Meliora praefer monita: si nîl te movet
Timor ille mortis, dona sed moveant Dei.
Nihilista profunt? at mali moveat metus.
Perpende utrumvis. Cogita praesens bonum,
Malum futurum. Pendula est sententia.
Mens ipsa dubio trepida consilio labat.
Quid tamdiu haeres anime, quid te interrogas,
Quid te lacessis, atque consilium diu
Tam facile torques? Vince: nodos disseca.
Diffringe quicquid obftat, & tete expedi.
Expende quantum praemij secum ferant
Arcana pomi: Quicquid est rerum scies,
Novùmque fies Numen: audendum puto.
Humana morsu pendet ex uno salus.

Non sola tua res agitur: hâc horâ potes
Prodesse mille saeculorum posteris.
Servósne parere an liberos melius putas,
Homines, Deósne? sors utra est felicior?
Ignoscet ipse fortè si videat Deus,
Mihi videri melius esse nihil Deo.
Quod si severus crimini veniam meo
Non est daturus, hoc quoque vocabit nefas
Tam propè fuisse: magna delicti mei
Iam pars peracta est: arborem vetitam attigi,
Pomúmque carpsi, quódque dicet pessimum
Deliberavi: constat accusatio,
Faciámque nîl ut pejus, inscribet dicam
Quod poenè feci. Quid juvat cum ceperis
Labare retrò trahere pendentem pedem?
Res est inepta, & stulta peccati modus.
Culpam per aliam tuta fit culpae via.
Aut me superni lege spretâ Principis
Divina faciet laesa Majestas ream,
Aut crimine ipso criminis felicitas
Absolvet: hoc, hoc potius eligere est meum.
Iam dextra manus perfice, atque ori admove,
Iamdudum hianti, quicquid hoc pomo latet:
Túque os beatâ recipe fructum ex arbore,
Vt mox receptum ventris immittas cavo.
O persuävis gustus, ô tenero sapor
Gratus palato, quàm tuus succus juvat,
Quàm me beâsti! restat hoc unum modò,

Tanti ut maritus particeps fiat boni.

SA.

Fiat profectò: plurimum dices meis
Debere monitis, cùm, quod est res, senties.
Scies bonum, sciésque, ne dubita, malum:
Hanc auferet tibi nulla notitiam dies,
Similésque matri liberos paries suae;
Iam se recludent lumina, & quod nunc latet
Dabitur tuëri: Quid, precor, majus petas?
Et ecce, (primum fortis indicium tuae)
Commoda maritum duxit huc occasio.
Ego ad latebras tacitus abrepam meas.
Ad delicatam tu virum invita dapem

ADAMVS. EVA.

Iambici Trimetri.

LEntè per omnem, saepè sustento gradu,
Spatiatus hortum, repeto vix serò locum,
Primum unde nostrae fuerat auspicium viae.
Ab arbore istâ sumpseram primordium
Non defiturae sacra que vitae nota est:
Exinde lato, ripa quà jacet, ambitu
Reliquas pererrans singularum fructibus
Satiatus ist huc redeo: nam nusquam obvia
Mihi facta conjunx dubito quo lateat loco,
Et quo petacem prandio expulerit famem.
Fallórne, an ipsam video? propè sistam gradum.
Vbi tamdiu haeres? cujus alimento dapis,
O socia thalami, corporis vim sustines?

Ev.
Haec ipsa viridem gramine imposito thorum,
Haec arbor umbram tribuit, haec etiam cibum.

Ad.
Quid video? nónne haec illa, quam Deus imperat
Vitare, cujus fructibus pasci vetat?

Ev.
Adame, sic est: vetuit attingi arborem,
Fructum caveri jussit: hoc ipsum fuit
Cur non caverem: Cerne quàm rutilus color
Praestringat aciem luminum: Ecquid tu putas
Intus latere, si foris tantam est boni?

Ad.
Gelidus per artus vadit excussos tremor,
Exanguis asto, crinis erectus riget.
Vix ipse valido spiritus gemitu viam
Perrupit: omnis adsit huîc miraculo
Spectator Orbis: ipse homo gemit, &t tremit.
Quod facinus aures pepulit? haud vanas Dei
Percipio leges: Ipse jam videor mori.

Ev.
Non est, marite, crede cur trepides: nihil
Est perpetratum, quod citet suspiria.
Quin potius aude tu quoque, atque hilaris cape
Tibi conjugali traditum pomum manu.

Ad.
Egóne ut supremi jussa contemnens Dei
Purus profanamte sequar, vir feminam?

Ev.
Cum judicâris velle quidquam est dignius,
Quàm cum voluëris caeca judicia exsequi.
In arbitrando crimen est properatio.
Tu me immerentem voce condemnas tuâ
Praejudicatam proferens sententiam.
Fecisse fateor: jure non factum nego.

***A*D.**
Herile jussum jure contemni putas?

***E*V.**
S*i sceptra iniquo rector imperio tenet.*

***A*D.**
Si dominus aequus est ames, si non, feras.

E.
Servire & ipso turpius letho putes.

A.
Servire magno est summa libertas Deo.

E.
Quin hoc laboras potiùs ut fias Deus?

A.
E*x homine Numen effici ratio negat.*

E.
Dabit illud arbor, quam tuis oculis vides,
Omnis magistra que boni est.

A.
eadem & mali est.

E.
M*ala scire gaudet ipse, quem laudas, Deus.*

A.
Vt careat: at tu experta percipies malum.

E.
Procul absit omen: me facinoris non piget.

A.
Peccare nolle prima virtutis via est,
Pudor secunda: facta didicit reddere
Infecta nullus: alterum superest iter.
Revertere illuc, unde fuerat tutius
Abijsse nunquam. Vix enim ad mores bonos
Serò reditur. Quem malorum paenitet,
Pudétque verè, est innocenti proximus.
Spes aliqua veniae est, si potes resipiscere.

***E*V.**
Quantùm moveri nescius sedeat Deo
Amor ultionis poena Sathânum docet.

AD.
Quae spes tibi est residua?

EV.
desperem ut nihil.

Ad.
Deus est timendus.

Ev.
temerè quis metuit parem.

Ad.
Morière.

Ev.
Vivam.

Ad.
digna poenâ es.

Ev.
proemio.

Ad.
Quid misera fies?

Ev.*Diva.*

Ad.
quo tandem modo?

Ev.
Virtute pomi.

Ad.
quo frui vetuit Deus?

Ev.
Quia invidebat.

Ad.
Maximum hoc reri est nefas.

Ev.

Per conjugalem te precor supplex fidem,
Tuos per oculos, & per amplexus meos,
Per, si quid unquam dulce fuit ex me tibi,
Ne me relinquas: junge te socium mihi,
Vt nuptialis pacta serves foederis.
Si consequatur vota sucessus mea,
Felicitatis te esse participem decet.
Si non, (quod absit) miserias opus est tuum
Meas levare vocis alloquio tuae,
Socio labore, consilî sapientiâ.
Vtriusque sortis inita si communio est,
N*eutram recusa ferre. Quin potius metus*
Omnes omitte: prospero res in statu est.
Felix mihi animus sorte divinâ viget:
Te quoque beabo: profuit pomi mihi
Gustus vel unum hoc maximè, quod sentiam
Sine labe posse, quicquid est, carpi, & capi.
Sed me fidelis cura sollicitat tui,
Quod scrupulorum mole te infestus graves.
Collo superbum cum Superstitio jugum
Imponat, hoc tibi tute servitio places.
Dum te beatum credis, irítas malum,
Donùmque sponte, renuis ablatum, tuâ,
Carere dignus. Quid necas magnam indolem,
E*t te ipse torques?* N*atus es majoribus.*
Effunde habenas mentis, & laxa impetum,
Quem malè coërces: non quid habeas, sed vide
Quid habere possis hoc erit verè tuum,

Quod, non ab alio traditum, debes tibi.
Metu vetaris? hoc timere ipsum time.

Ad.
Non est pavere fortis: odium criminis
Probo, quàm timorem. Sed amor adversus Deum
Me deligatum retinet aeternâ fide.

Ev.
Amare stultum est quempiam, tanquam effici
Non possit hostis: sic amicum dilige
Olim nocendi ne sit inimico locus.
Sin juvat amoris candidi ductum sequi,
Nec hoc vetabo: quid maritali fide
Prius esse oportet? huc se amor vertat tuus,
Quò sacra thalami jura, quò foedus vocat.
Quod facinus unquam tale, quod tantum nefas
In te, marite, caepi, ut in dubium meam
Fidem vocares? Me beatam nuncupo,
Suspecta quae sum conjugi? verè mala,
Mala sim necesse est, si nec Adamo proba.

Ad.
Quid est agendum? lubricas agitant duo
Curas amores: hinc Dei, atque hinc conjugis:
Vtérque magnus: illa suspectam mihi
Se malè putabit, ille contemni arguet.
Grave est & hoc, & illud: utinam cogerer!
Eligere durum est: haereo, animi pendeo.
Sicut reciproco littus alluitur mari
Fervente fluctus semper alternâ vice,
Sic totus agitor, refluóque aestu feror.
Pars utra vincet? Magne te testor Deus,
Hactenus in ipsâ conjuge haud aliud mihi

Placere, quàm te; cujus illa umbram refert.
Sociae honorum, vita quo auxilio mea
Sustenta floret, una quae mecum caro est,
Quid huîc negandum? vilis unius tibi
Iactura pomi est. Vt ne contemnam boni
Legem parentis? Fallor? an voluit Deus
Conjugis amores anteferri caeteris
Etiam parentum? Voluit: huc Pomum mihi.

Ev.

Vox Homine digna. Sume secretum bonum
A*dame, sume: Quicquid est usquam mali,*
Bonique disce. sentiat Deus aemulum,
Socium recusans. Nos quoque expectant preces.
Sed quid tibi ambit languidas pallor genas,
Caputque nutat? omne ruat in me malum,
Si quod futurum est: Parcat, ô, parcat viro.

Chorvs.

Sapphici cum Adonijs.

L*Vgeat tristi revoluta motu*
AEtheris sedes, celerésque moestum
Naeniae cantum meditentur Orbes.
Lugeat moerens miseros alumnos
Terra, & humanam doleat ruinam
Pontus insuetis agitatus undis:
Túque qui curru rucilo diurnum
Promis, & celas decus alme Titan,
Fac tuos condant tenebrosa vultus
Nubila, invitus mala ne tueri

Tanta cogaris, nitidúmque Coelum
Contrahat nubes pluvias, ut aër
Tristia Adami mala lachrymantes
Exprimat imbres.
O miser veré, miser ipse nescis
O brutis quantis jaceas periclis.
Heu tibi qualis cumulus laborum
Imminet! quantis agitaris undis
Nescius sortis! tibi jam patescet
Corporis nudi pudor, hunc amictu
Stulte frondoso, folijsque tectum
Rere ficulnis: malesanus error
Sopit interni Stimulum pudoris.
Quis status mentis tibi, cum videbis,
Conscius tanti sceleris, se quelam
Vindicis poenae, meritóque tandem
Te tuâ agnosces perijsse culpâ?
Mille te pestes miserum sequuntur:
Criminis luctus memor, & malorum
Pertinax sensus: tibi mors severis
Instat à tergo metuenda telis.
Occidis magni decus antè mundi,
Cujus & Tellus priùs & profundi
Gurgites regnum metuêre ponti.
Illa fictorem referens imago
Occidis: tecum series minorum,
Spésque tam magni generis peribit.
Quanta delicti fuit execrandi

Culpa, quae necdum genitos peremit?
Si Deus tristem tibi mortis horam
Proroget clemens veniâque largus,
Quàm tua in longum mala proferuntur?
Languor instabit, maciésque turpis
Corpori, aerumnis comès imminebit
Morbus, & morbo gravior Senectus.
Semper urgebunt alij labores,
Cura te semper nova, pessimúmque
Vita malorum.
Posteros omnes Hominum novercae
Ira Naturae sequitur, malíque
Criminis seros amor in nepotes
Transit à primo comitatus ortu.
Laedet haeredes sceleris paterni
Dira contages, animíque morbum
Nulla delebit mora saeculorum.
Dicet infami vitio parentum,
Dicet Adamo generata proles
Vnius morsu cecidisse pomi.
Dicet infelix soboles: scelestâ
Omnium matrem simulatus anguis
Fraude decepit: Mulier maritum
Capta fefellit.

Actvs qvintvs.

SATHAN.

Trimetri Iambici.

CEssère voto cuncta: sublimem meo
Superis suprior vertice exaequo Polum.
Nunc regna Terre teneo, nunc Sceptrum maris:
Aëria spatia sub neum misi jugum.
Iam poena me deectat, exilium juvat,
Laetetur Acheron omnis, omnis gaudeat
Phalanx Averri: Vindicem agnoscant furim,
Regúmque Regen. Iam satisfeci & mihi.
Quin multa restant: nondum Homo, nondum mala
Suprema sentis: fertile hoc horti solum
Deserere jussus profugus ignotas procul
Inquire terras: verte, quo cupies gradum:
Quocunque curres regna percurres mea.
Ego te per omne: pertinax latebras premam,
Furijsque tradam: nulla restabit fuga,
Nec tempus unquam faciet aerumnas leves:
Longâ malorum sensus accrescet die.
Errabis agris semper incultis, egens,
Exul, pavens, invisus, & dubij Laris,
Tibique soli sors mea invidiam dabit:
Atque anima multis fessa vix tandem malis
Inferna viset regna: non tecum mea
Morientur odia: liberos gignes mihi.
Ita perge Sathan: omne perturba genus:
Certetur omni scelere: nîl vetitum sibi
Putet ira: frater dirus in fratrem ruat.
Majore rursus scelere mulctetur scelus.
Crescat furor cum sobole: paeniteat Deum

Hominis creati: nec suorum pignorum
Aspicere nutrix Terra sustineat nefas,
Redire ut iterum tentet ad priscum Chaos,
Seséque, & illos vindice immergat salo.
Adame, quantum est haec quod ignoras mala?
Sed &t hoc peribit: cuncta non uno impetu
Simul patebunt: corporis te dedecus
Primùm movebit: consues frondes tibi,
Nec sic abibit, ille qui tegitur, pudor.
Tacitus deinde conscijs praecordijs
Flagrabit aestus: stabit ante oculos tui
Imago sceleris: illa te quatiet metu.
Tunc incitatus semet accendet dolor,
Vultusque in omnes ibit, & sententiam
Sibi dicet ipsi: candidum exosus diem
Pudor ille mentis abditas quaeret specus.
Spes fugiet: animus turbidus sese obruet.
Libet videre crimen agnoscens suum
Quos det colores, membra quis teneat stupor,
Aut primus in quae verba prorumpat dolor.
Videre miserum non juvat: dum fit miser
Conspicere cupio: Subdoli anguis commodam
Servabo formam, simul ut intuear duos
Neutri videndus: Ibo, & allabar propè.
Sed ecce rapido motus: Adamus grada
Prosiluit amens: omnis in facie est color.
Stetit furenti similis, & certé furit.
Abit, haeret, errat, sistit: ardescunt genae

Mutatur habitus: pallor ardorem fugat.
Trepidat, resultat, queritur, exclamat, gemit.
Tacitos dolores ore turbato exerit.

ADAMVS. EVA.

Iambici Trimetri.

Q*Vis sum?quid egi? quò feror? quod me solum,*
Quae regio tantis cernit oppressum malis?
Inopemne servat dives Hedenis nemus,
An tristis Acheron? dira Furiarum loca
Aspicere videor: Mors quid à tergo mihi
Crudelis instas? pectus hoc, pectus feri.
Miseranda conjunx agmen infernum vides?
Ego video: dirum Noctis obscura genus
Me circum oberrat: ducit omnem exercitum
Scelus, & rebellis fastus, & facti pudor.
Hinc pallidorum longa morborum cohors,
Turpísque egestas sequitur, & duri labos
Sudoris author: parte ab hâc luctus venit:
Tremulo senectus tarda procedit gradu
Vicina lethi. Turba curarum ingerit
Se parte ab omni: nec procul tristi Fames
Metuenda vultu ducit aerumnas graves,
Belliq́ue nutrix impotens Discordia
Tollit, cruentas sanguine innocuo; manus.
Perspicere nequeo: semper ulterius malum est.

Ev.
Quae singis amens spectra? quis te agitat furor?
Quóve aestuantes huc & huc vultus refers,

Aciéque falsas turbidâ species vides?
Compesce sensus: comprime affectus truces,
Parúmque sanae mentis affectum doma.
Resipisce, & animos ipse pacifica tuos.
Comprimere primos impetus si non potes,
Novusque mentis raptus ignorat modum,
Recolligendo tempus indulge tibi,
Rationis usu spiritum indomitum exue.

AD.

Quin parte ab omni rector astrorum tonas,
Quin motus irâ bella ventorum undique
Immittis: omne nubibus coelum horridis
Convolvis, imbres cadere collectos jubes?
Oppono cuîvis vile supplicio caput
Intende dextram: vindices flammias Poli
Iaculentur ambo: Stelliger subitâ cadat
Mundus ruinâ: non potest in nos gravis
Errare lapsus: me, vel hanc Coelum premat,
Vtriusque merito.

EV.

Sana meditari incipe,
Et imprecari ne velis demens tibi.
Decreta si qua est poena non tardè venit.

AD.

Quaecunque fuerit, sera ventura est mihi.
Iamjam decebat stare in inferno specu
Vtrunque nostrûm :sustines sceleris reos
Gestare Tellus? concavos aperi sinus
Cur non debiscis, aut in Acherontis plagam
Te, nósque mergis? gemina compages soli
Pateat revulsa, quáque stamus noxy
Opaca Tellus corpora absorbat duo.

Sin forte terra pondus ignavum jacens
Nescit moveri, veniat è silvis fera
Saevam minaci fronte concutiens jubam,
Quae lacera toto membra dispergat solo,
Aut aliqua rostro viscera haec curvo rapax
Perfodiat ales: Conscia aut sceleris mei
Impellat Heden integrum lapsu Nemus,
Totámque silvam. caudicum pondus grave,
Truncósque supra corpus excipiam meum,
Hortiǫue tumulo condar, atque istam arborem,
Quae passa scelus est, in meum vertam caput.

Ev.
Meliora, conjux, loquere: nemo sic perit
Vt non salutis spe foveri debeat.

Ad.
Quae spes salutis post nefas tantum mihi?
Heu, quos dolores, quos miser questus dabo,
Vocésque quas? quae verba sufficient mihi?
Periêre virtus, jus, fides, felicitas,
Et qui redire perditus nescit decor.
Nostram supremi Numinis legi gulam
Pretulimus, animae corporis stimulos bono,
Hortóque pomum. Nulla conspiciet dies
Pulsâ miseriâ pristinis nos gaudijs
Iterum fruentes. Instat aeternus dolor,
Poenaeǫue tristes: deseruimus nos Deum,
Et nos Deus deseruit. O dirum nefas,
O scelus iniquum, triste, & auditu horridum!
Mens illa soli nata famulari Deo.
Emanciparig stit, & sese abdicat:

Sui esse juris voluit, & vili arbori
Servire caepit: Animus almo debitum
Parenti amorem vertit in se, nec malo
Contentus isto devio res infimas
Gressu secutus ista praefecit sibi,
Quibus imperabat, passus & contagium
Rerum minorum sponte decrevit suâ.
Relinque corpus, qui reliquisti Deum
Crudelis anime, & eripe hoc cruciatibus
Vivum cadaver: quid juvat poenas tuas
Proferre? possum, debeo, cupio mori.

Ev.
Supplicia votis aggravas demens tuis.
Mortalitatem pateris, & mortem petis.

Ad.
Pereo ante mortem: spiritum exemit dolor.
Infamis author sceleris, exosus Deo,
Misérque, jam sum sine sepulcro mortuus.
Longas omittam languidae poenae moras,
Nec aeger ultrà funus extendam meum.
Quodcunque vitae restat, abrumpam manu
Iustè severâ. quid mihi exsequias nego?
Quid perco vivus? quid meos Manes moror?
Ibo, ibo solus, quà rapax amnis cadit,
Vbi prona tumidus ducit Euphrates vada,
Fluvióque mersus procul Erythtaei ad maris
Provolvar undas. Tu manus potiùs veni
Ministra poenae, quae fuisti criminum:
Perfringe guttur ictibus, pomum priùs
Cui tradidisti, concitatis pulsibus

Dirumpe ventrem, viscera infausta extrahe,
Dapésque iniquas, córque delicti capax
Evelle: nusquam corpore in toto tuum
Vulnus peribit. Morte sanandum est scelus.

Ev.

Quod odit auget, scelere qui punit scelus.
Dignum esse vitâ monstrat hoc, dignum nece
Quod te putâris. Majus isto crimine
Crimen relinquet vita, si mortem petis.
Non vincla rumpens anima corpus deserat,
Sed corpus animam. si tuam expectas diem,
Iam praestitutum tempus aderit, spiritum
Cum lassa sponte membra dimittent suâ,
Iugúmque solvat arbiter vitae Deus:
Illo jubente morere, nunc insaniâ
Rogo ne subactus fata praecipites tua.

Ad.

Non ita pudorem caecus extinxit furor,
Vt, quicquid usquam est, impio aspectu fugem.
Pisces, volucres, cumque jumentis feras
Sentire video criminis poenas mei:
Ea cuncta clamant: Morere, decede, óccide,
Et exsecrandi capitis intsitu leva
Coelum, atque terram: spiritum nocuum expue.
Paremus: orbem hanc integrum purgabimus.
Minimè resistam: Vota conveniunt benè.
Cur animam in istâ luce detentam morer
Mihi causa nulla est: omnia amisi bona,
Regnum, salutem, gaudium, mentem quoque:
Nunc vita restat: hanc quoque amitto libens.

Ev.
Quò te ipse conjunx impiae morti ingeris?
Què pergis amens? fortè post vitae moram
Moriêre melior. Temporis longo potes
Proficere tractu: quicquid errasti hactenus,
Mea culpa certè est. poena me meritam manet.
Ego te fefelli misera. Iam facies scelus
Vltrò, atque certus? unicum hoc aufer malum.
Mihi crede conjunx.

Ad.
Credidi semel, & nimis.

Ev.
Perimésne memet?

Ad.
Nolo, ne possim, óccida

Ev.
Ratione quamvis careat, & flecti dolor
Magnus recuset, pauca miserandae precor
Verba ut maritae mente pacatâ audias,
Quae potiùs ad me tute deberes łoqui.
O Fata! mulier misera soletur virum,
Et ipse leges sexus invertat suas!
Quin refice monitu femina hunc, monitu tuo
Quem perdidisti. melius alloquium incipe.
Non nunc ut omnes cordis affectus domes
Peto, vel dolores mente tranquillâ ut feras,
Vincásque temet (licet & hoc fuerat viri
Superare luctus, nec malis tergum dare)
Adame, tantùm vivere ut cupias precor.
Tu fortis esse credis, atque animi gravis
Mortem minacem spernere: ego contrà puto
Timidum vocari jure, qui vitam timet.
Contempsit ille, qui nec optavit mori.
Virtute fretus masculâ adversa impetu
Perfringe solido, nec tuas damna manus.

Quodcunque querere, est error: immeritò cadis,
Nisi te ipse perimens jure te perimi facis.

AD.

Vnde illa virtus tanta tantis in malis
Emersa lucet? aliquis etiamnum sapit,
Et recta suadet? multa, quae memorasas, scio
Ratione fulta, sed dolor cogit sequi
Etiam improbata: fertur in praeceps sciens
Animus, negátque sana consilia exsequi.
Furore teneor: ille me infontem potest
Iam facere solus: ille me absolvit reum.
Socia malorum desere infaustum virum,
Deliberatas luere me poenas sine.

EV.

Per sancta thalami sacra, per jus nominis
Quodcunque nostri, sive me natam vocas
Ex te creatam, sive communi patre
Ortam sororem, sive potiùs conjugem,
Ne me relinquas: nunc tuo auxilio est opus,
Cùm versa sors est. unicum lapsae mihi
Firmamen, unam spem gravi afflictae malo
Te mihi reserva dum licet, mortalium.
Ne tota soboles pereat unîus nece.
Si te miseriae, si tuae clades movent,
Hoc cogitato: summa tetigisti mala:
Auferre quidquid mors potest, vita abstulit.
Nîl pejus ultrà restat: in tuto es loco.

AD.

Bona mors futura est, quae tot extinguet mala,
Aut non molesta, si nihil pejus dabit.
Placet interire, parce vanis vocibus.

Ev.

Ergóne vacuos vidua, deserta, & vaga
Curram per agros, mistáque errabo feris?
Si, Adame, pietas vera quaerenda est tibi;
Me perime meritam: si tibi ignotum est scelus,
Ego sum magistra: sive tu jugulum petis,
Praebebo jugulum, sive adhuc sterilem cupis
Invadere uterum, dirue anfractus cavos
Sinuantis alvi. Facere me quicquam mali
Authore dubitas? Non soles. dextram para.
Si tu recusas feminae facient manus
Opus virile. N*on ego insons occidam.*
Non si ipse Coeli rector in mea viscera
Vertat coruscas fulminis trifidi faces,
Poenas rependam sceleribus tantis pares
Scelerata conjunx: non sat est quod sum nocens,
Feci nocentem: nec sat est: nisi mors vetat,
Pariam nocentes. ego duplex feci nefas,
Cum fallor, &t cum fallo: restat tertium.
Quid trepida cessas? Luere quid doctrix mali
Poenas recusas? Anime, quid torpes adhuc?
Luctus, dolores, lachrymas, planctus, mala
Innumera patior: ista debebam Deo.
Quid dabo marito? Nil, nisi ut moriar prior.
Vt cunque miserum est, moriar Adami tamen
Conjunx, nec ullus nocte depulsâ dies
Viduam videbit Stare in ancipiti tuam
Marite causam disce. non est tertium,
Aut vivis, aut occídis. An placuit scelus?

Aliud paratum est. Non veto. monstro viam.
Non vivo sine te: sed mori mecum potes.
Vnum in duobus statue: nîl sine me facis.
Mori volentem praeco, viventem sequor.

Ad.
Iam parce conjunx, parce, parebo tibi,
Parebo rursus: Vincis affectus meos
AEquos, iniquos: sola tu mentem domas.
Eat dolores hic quoque ad reliquos dolor,
Non interire. quid tibi, conjux, negem?
Iubente te vel jussa contemnam Dei,
Iubente te vel sustinebo vivere.

Ev.
Quis ille strepitus? audio ventos truces
Latè furentes: audio murmur grave,
Quod gravia minitans aëre ex summo cadit.
Repentè longo terra mugitu fremens
Concussa caecos egit ad coelum sonos,
Retróque cessit: capitibus nutans Nemus
Fragore vasto tonuit: omnes arbores
Concussit horror, silváque erexit comam.

Ad.
Pavet animus: horret corpus: insedit meos
Torpor per artus. frigidus sanguis coît.
Vltor nefandi sceleris, Edicti memor,
Vindexque spretae legis adventat Deus.
Fugiamus illuc, quà frequentes arbores
Lucem recusant: Abditi densis comis
Lateamus: iterum criminis nostri dolor,
Me stimulat: iterúmque erubesco, & palleo,
Foliísque tectus non satis videor mihi.

Aspicio nudum corpus: Heu! quid cingula
Frondosa prosunt? Intus est, intus pudor.
Quae poena, Mulier, crimini par nos manet?
Moriemur ambo. Iam tua pereunt preces.

Vox Dei.

ADAMVS. EVA

Iambici Trimetri, & Trochaici Tetrametri.

A*Dame, quas nunc te in latebras proripis?*
Quae te recondit umbra? cernentem omnia,
Praesentem ubíque, cuncta cuî rerum patent,
Huîc delitescis? Ipse te appello Deus,
Quem rapidus aether trepidat, & Tellus gravis
Iustae potentem judicem sententiae.
Ego te creavi, te creatum maximis
Muneribus auxi. N*atus ausculta patri,*
Cliens patrono, nunc hero servus tuo.
Fugitive prodi.

AD.
Pareo: audivi truces,
Metuende rector, per nemus sacrum sonos;
Venti severum murmur aptum gaudijs
Commovit hortum. membra concussit pavor,
Tremuique totus: illa majestas tui
Insueta vultus me fugavit territum.
Ingenuus istis, & verecundus pudor
Accessit: ecce nudus iudus obscoenos malè

Velatus artus ad forum sistor tuum.
Talem creâsti.

Vox.
Nuditatis conscius
Per quem fuisti? nullus in terris fuit
Qui te doceret. Sed pudor crimen sequi
Solet, & malorum conscio habitat pectore.
Fatere veram judici caussam tuo.
Defensiones, ne tuum crimen gravent,
Omitte vanas. Nónne pomum ex arbore
Vetitâ comedere es ausus, & legem meam,
Poenámque mortis spernere, infidum caput?

Ad.
Mea culpa non est. Crimen hujus feminae est,
Quam mihi dedisti fortis auxilium meae,
Pellace quae me voce, & exemplo suo
Cepit: comedi.

Vox.
Conjugi conjux nocens
Dic, causa tantae quae fuit dementiae?

Ev.
Serpens, Crestor, dexterâ fictus tuâ
Astu fefellit simplicem, atque insons ego,
Quam sexus ipse perviam fecit dolis,
Seduct pomum gutturi admovi meo,

V.
Fraudibus nimis apte Serpens, quem creatrix dextera
Vsui hominum destinârat, quos iniquè subdolê
Sceleris infandi minister perdidisti machinâ,
Bestijs invisus alijs ibis, atque animantia
Cuncta fugies, & fugabis: virus horrendum vomes,
Triste spirabis venenum mortis atrae nuntium,
Signa divinae notanda praeferens sententiae:
Praeque jumentis, ferisque, paena queîs instat gravis,
Poena te gravior manebit: ista per se insontia

Sentient luctus heriles: Fraude tu meritas tuâ
Semper aerumnas dolebis: útque te mentem duce
Haec homo ad terrena flexit rebus à coelestibus,
Tu quoque in summâ natabis terrâ, & infixus solo
Ventre serpes, non rapaci subriges corpus pede.
Tanta victus comparandi difficultas te preniet,
Vt tenebrosâ cavatae conditus terrae specu
Pulvere hibernas per horas pauperem pellas famem:
Dum tibi reciprocantem vita ducet spiritum
Commode nullus voracem pascet esuriem dies.
Tu ferox homicîda Sathan, angue qui tectus latens
Perfidis effascinâsti feminam mendacijs,
Non vice hâc unârebellis, sed priori crimine
AEtheris damnatus exul ultimas poenas pati,
Iam malo crudeliori non reliquisti locum.
Spes tamen te vana fallet: non enim voto tuo
Inferi Regis dominio mancipabo feminam,
Que licet mereatur illud, tu mereri non potes
Cujus infido est subactus sequior sexus dolo.
Lucis antiquae favillam, quae salutis praevia est,
Mente in humanâ fovebo, nec sinam cinere obrui.
Bella, sempiterna bella mulier, & tu perpetim
Mutuis odijs geretis: ipse succendam faces:
Ipse cordi feminino, cujus una est indoles
Mente conceptum tenaci gravius odium prosequi,
Inseram hostiles furores, & simultates dabo
Quas datas alat impotenter, nec sinat frigescere.
Proferam certamen istud cuncta latè in saecula,

Illius proles ut armet se genus contra tuum,
Invicémque bella vexent posterorum posteros.
IPSE *veniet, ipse carnem fumet humanam Deus,*
Non viro genitus, sed uno feminino ex semine,
Virginali natus alvo, generis humani Salus,
Qui Triumphator superbum conteret tibi verticem,
E*t feri victor veneni tempus utrunque opprimet.*
Illius ductu piorum caetus armatâ manu
Spolia referet saepè opima, vímque superabit tuam.
Non tibi tutò licebit Marte aperto cernere,
Non in os prodire contrà. semper aversos petes,
Ausus inflixisse tantum caeca calci vulnera.
Proditrix mulier mariti, quae dolosis vocibus
Te nimis facilem dedisti, multa te expectant mala.
Mille te novi dolores mille cruciabunt modis,
Cúmque maternâ sub alvo conditum faetum geres
AEgra languebis, nec ipsis imperabis sensibus
Passa varios appetitus sana quos mens respuat,
Vsque dum te terminatis praestitutis mensibus
Onere maturo levatam solvat immitis dolor.
Te manent uteri labores, te puer perium grave,
Téque sobolis educandae cura praesertim premit,
Quam reges licentiosâ mollis indulgentiâ:
Presságq. aerumnis ad unum misera te vertes virum.
Ille erit tibi refugium, spésque praesidium, & salus,
Ille, quem tu perdidisti subdita illius juga
Iussibus parêre disces, ille te imperio reget.
Cape tuas, Adame poenas, quem ducem, non asseclam

Esse oportuërat maritae, quiǽque culpam feminae
Praepedire debuisti masculâ prudentiâ,
Non inire perpetrati criminis consortium,
Quiǽque muliébri lepóri posthabens legem meam
Vetita persuasus profanâ poma violasti gulâ.
Terra propter te dolebit sterilis, effoeta, arida:
Sponte lolium, sponte tribulos, sponte progignet rubos,
Non nisi compulsa fruges. Insativis fructibus
Fervidam pasces orexim. Panis aerumnis tibi
Plurimis constabit emptus: opere defessos gravi
Defluet sudor per artus testis aegri corporis:
Solis & quoties per orbem lumen orietur novum
Multa perpesso renatus alter exsurget dolor,
Vsque dum lethalis hora reddat Adamum solo.
Nam suum sese resolvet corpus in primordium,
Cúmque sis pulvis, necesse est te reverti in pulverem.
Poteram repente crimen infandum intuens
Vtrunque mortis impetu prosternere,
Animásque vestras procul ad infernos specus
Deprimere poteram: praetuli clementiam
Iuris rigori, nec malis solatium
Tantis negavi, vos sacro sub foedere
In spem salutis erigens: vitae quoque
Proferre volui spatia, & humanum genus,
Quod omne vestris inditum memoris latet,
Servare: nomen indet uxori suae
Adamus Evae: prima nam mortalibus
Parens & altrix illa victuris erit,

Similésque sorte gignet. & formâ sibi.
Sed ut pudori Consulam vestro simul,
Et sanitati corpori tegmen dabo,
Quod induatis, pinguis exuvias ovis,
Ne gravibus auris, atque coeli injuriá
Superatus animae fomes intereat calor.

AD.

O dura sors! ô poena peccati minax!
O longa misero vita, languenti gravis!
Ah quàm dolenda multa vivendo diu
Semper redibunt! quàm malum est tardè mori!
Quàm dura res cum miferiis fieri senem!
Scelerate Sathan, gentis humanae lues,
Quo nos tulisti! quod nefas commisimus!
Ex corde culpae conscio suspiria
Mihi jam trahantur: tristis hos vultus gravet
Imber, fluantque turbidis lachrymae genis.
Nec flere satis est, nec licet: durus malis
Lacrymare nescit oculus. ipsum non levi
Feriatur ictu pectus, & planctu sonet,
Pronaeque ab omni capite lacerentur comae.
Heu jure quanti sceleris actus sum reus,
Meóque vidi crimine iratum Deum.

VOX.

Adamus ecce (qui prius speraverat
Boni malíque gnarus aequalis mihi
Futurus esse, similis aeterno Deo)
Nunc qualis astat? nunc quis in vultu est color?
Majora quaerens pristina amisit bona.
Sed jam videndum est ne suâ carpens manu.

Vitale pomum, Nemore sub medio sita
Quod peperit arbos, speret indictam sibi
Effugere mortem, luce & aeternâ frui.
Vos ergo Cherubi coelites, mihi quos ego
Legi ministros, ite, & horto pellite
Par istud hominum: sacra delicijs loca
Miseri relinquant, alia Telluris sola,
Glebásque quaerant, & parentem exerceant.
Vos state in aditu nemoris, Ortivam ad plagam,
Et impedite flammeo versatilis
Mucrone teli, ne quis infigat pedem.

Ev.

Quis subitus ardor iste, quae lux emicat?
Corripuit hortum flamma, & excelsae arbores
Ardent sine igne, fervidumque incendium
Trepidè vagatur, qualibus coelum nitet
Illustre facibus: integrum flagrat nemus.
Haec digna thalamis taeda praelucet meis:
Hominum propago patriam hâc discet notà.

Ad.

Fugiamus aestus: ista divinae manus
Sunt opera, quae nos ire in exilium jubet.
O magne rector, ô gubernator Poli
Non jam resisto. volo, volo discedere:
Suffulta pigris membra sed genibus labant,
Retróque, quoties gradior, abreptus feror.
Quò miser abibo? quem locum profugus petam?
Vbi morabor, quámque tellurem excolam?
Monstra latebram quaeso longinquam, abditam,
Vbi nulla signa pristini restent boni,

Vbi nîl in animum per ditam Hedenem mihi,
Pomósque revocet, cum meis mergar malis,
Nemus beatum, vérque perpetuum loci,
Felíxque regio, cujus heu frustrà mihi
Concessus usus tempore interijt brevi,
Arbórque vitae, cujus effectu frui
Vetat altera arbor luridae pestis parens,
Valete; tuque quae quatergemino alveo
Alluere tellus, dulcia Euphratis vada
Felicitatis conscia, atqui animi mei
Quem saepe vobis cantico prompsi sacro,
E*t quicquid hortus iste servavit boni*
Nunquam videndum rursus, aeternúm vale:
Hoc vos supremum tueor. En fugio, exeo:
Mortifera vitia, dira morborum lues,
Languor caducus, horridus febrium tremor,
Labor, dolorque, & cumulus instantis mali
Vos ite mecum tristis exilij duces.

ΤΟΙΟΝΔ' ΑΠΕΒΗ ΤΟΑΕ ΠΡΑΓΜΑ.

Index
quo praecipua quaequc
aut Theologiam, aut Philosophiam,
aut alias scientias
spectantia
adjecto paginae numero monstrantur.

A.

Αδύνατα. 34,
AEgyptus. 39.
AEquinoctia. 22.
AEquitas rigori juris praeferenda. 73.
Aëris tres regiones, 20. Earum descriptio, & contenta, Ibid
Alveus Chiddequel qui Tigridi infunditur, 2. & Cauchas Assyrias rangit. 3.
Ama tanqua*m* odio habiturus. 54.
Amor conjugalis, 25. 53. 54. 55. Praefere*n*dus amori parentum. 54.
Angeli Dei ministri: 28. Eorum natura, sive essentia, 16. lapsus. 10. 39. 43.
Animae tres: vegetativa, (ea*m* quae habea*n*t. 14. 21. in qua potentia generativa, 21. 73. nutritiva, ib augme*n*tativa. ib.) sensitiva, (ea*m* habent bestiae, creatae, 24. cum vi concupiscibili, & irascibili. 14) rationalis: 15. qualis sit describitur: 16. ea ἀπαθὺς, & immortalis: 42. Ei[9] quatuor partes ordine Sathan oppugnat: τὸ λογικόν, 41. τὸ θυμικόν, 43. τὸ 'επι θυμυτικόν, 45. τὰ άισθυτύρια, 46.
Appetitus sequitur sensum. 47.
Arbor vitae, 27. 38. 50. 76. scientiae boni, & mali: 8. 27. edi vetita: ib. 38. 39. 41. ea violata. 49. 55. 63. 73.
Argumentum ex rebus creatis ad probandam virtutem diviná. 13. 14. 17. 27.
Aves. 24.
Axis. 22.

B.

Babylonia, 2. Vide Hedena.
Bestiae poenae humanae participes. 64.70. reliqua vide in animâ sensitivâ.
Bona sunt omnia. 42.
Bonum omne κοινω νυτικὸν. 25.
Bruma, 22.

C

Capotes mons. 37.
Cappadocia. 37.

Coelum conditum: eius descriptio: 17. solum habet motum τὴν φορὰν: ib.
Empyreum immobile, ut volunt nonnulli. 11
Cherubi. 75.
κιττα mulierum praegnantiu*m*. 72.
Cometa in supreimâ aëris regione. 20.
Conscientia, 56. 59. sine fide: 60, & seq. 68. cum fide. 74.

Creationis historia. 17. & seq.
Crimé laesae Majestatis Divinae. 49
Curiositas periculosa, 44. 46.

D.

Deliberatio. 48. 54.
Desperatio. 52. & seq.
DEVS describitur ex attributis: omnipraesentiâ, aeternitate, omnipotentiâ, &c. 15. ex personis, Patre, Filio, Spiritu sancto: 15. & 16. ubíq. praesens: 69. omnia scien*s*: 45. misericors: 73. quomodo differat à rebus Metaphysicis:16. quomodo se nôrit, & quomodo ab aliis noscatur: 16. cum inge*n*ti sono advenit. 68. Eius providentia etiam erga bestias. 31,
Dies creatus, 19.
Diluvium. 59,
Donatio non revocatur sinc causa. 43.

E.

Ea quae sunt redeunt ad primordium ,25. 73
Educatio liberoru*m* matri incumbit. 72.
Elementum Terrae , 18. 28. in terram revertitur, 73. Aquae, 18. 28 Aëris, 18.27. Ignis :18. 19. 27. 28. loca coru*m*, & dispositio: 19. 20. 21. eorundem usus in pla*n*tis, 21.
Eoru*m* quae su*n*t quator ordines. 14.
Evae nomen. 73.
Euphrates: 3. 34. 37. 76. Diluit pinguedinem soli. 3. 37.
Exilium Angelorum, quaere Angelorum lapsum, & Sathâna: Hominis, 76.

F.

Fatum ex Stoicoru*m* sententiâ. 48.
Feminae Creatio: 5. 25. 26. Ingeniá eius descriptio: 9 71. Eius lapsus: 49. Poenae impositae in utera gestatione, partu, &ce: 72. Illa magistra peccati 67. 68. 70.
Fontes & corum usus: 29.
Forma principium rerum alterum: 18. Formae simplices. 9.
Fratricidium. 58.
Fulmina. 20. 61.

G.

Ganges. 34.
Grando. 20.
Gravidarum mulier*am* morbi. 72.

H.

Harmonia Coelestis secundum Pythagoram, 14. 32.
Hedenis descriptio. 2. 37. 76.
Hominis Creatio: 4. 25. Imperium ei tributum :4. 6. 26. 40. Dei ad imaginem factus: 4. 14. 25. Vide in anima rationali. Eius lapsus: 55. 62. Poenae ei indictae ob lapsum. 56. 57.
Horti, qui in Hedene, descriptio. 3. 38.

I.

Inane nusquam.19.
India. 59.
Inferni descriptio ex quorundam opinione. 5.
Intellectiva vis. 45.
Ira tegi debet. 9. 33.
Iudicia non sunt festinatè exse quéda. 51. sed praemissâ cognitione, exemplo, Dei, 69,

L.

Labor. 60. 72.

Leo. 2. 35.
Liberum arbitrium in primo statu. 8.
Lucifer idem cum Hespero. 11. 23. 30.
Luna lumen à Sole foeneratur. 22. 30.
Lux ab igne. 18.19.

M.

Malum non creatum. 42.
Materia prima omnium rerum duplex: una Coeli, & stellarum: 17 21. altera τῶν ὑπουρανίων, sive Chaos: 8. Ea appetit Formam optimam.42
Matrimonium à Deo institutum, 26. Affert utriusque fortunae communionem. 55.
MESSIAS promittitur: 72. Serpentem vincet: ib. SUOS ab illo defendet: ib. Ex virgine nascetur: ib. Haec in Tragaediâ praedicuntur in IESV Domnino nostro completa.
Metaphysicae res ut Angeli, & Animae quid differant à rebus Physicis, 16. à Deo: 16. 17. eaedé quomodo sint in loco & tempore: ib. Earundem scientia, & voluntas.ib.
Meteora, 19. 20. 32.
Michaël Archangelus, 12.
Miseria humana. 56. 57. 58. & alibi saepè.
Monarchia tolerabilis, ubi non ex utili, sed ex ratione administratur. 40. 43. 52.
Morbi. 57. 60. 72.
Mors, poena peccati: 41. 51. 56. non optanda: 65, Mortis descriptio παραδόξη, 41, vera 75.
Motus naturales tres, à centro levium, ad centrum gravium 15 18. circa centrum Coelestium: 15. duplex. 23.

N.

Narmalca. Piscnon Mosi 2.
Narsares, Gicdion Mosi. 3.
Natura nîl facit frustrà: 42. Homini noverca. 57.
Nebulae, 20.
Nilus amnis. 38.
Nix. 20.
Nubes. 20.
Nox creata. 19.

O.

Originis peccatum. 57. 58.

Ortus, & interitus. 41.

P.

πάθη non sunt Sapientis: 34. refraenanda. 37. 65.
Paradisus, vide Hortum.
Partus dolores 72.
Peccata prima ex quibus lapsus, 7.9.
Perturbatio, 59.78. Eius exemplum: 48. 51. Rationem suffocat: 65 66. tempore compescitur. 61.
Pisces. 24. 30.
Pistris. 30.
Planetae. v. Animam vegetativa*m*.
Planetaru*m* cursus, & sedes. 23. 37.
Pluviae. 20.
Poenitcntia, & eius fructus. 52. 74.
Posteri sequuntur condicionem parentem. 49. 50. 57. 74.
Praejudicia fugienda. 51
πρόνοια 41.

Primus Hominis status sine peccato, sine pudore, felix, securus, sine morbis, & malis: 5. 27 38. in libero arbitrio, 8. 13. ut ex deliberatione liquet: 48. 54. Eius reliquiae, 66. 71.
Pudor, 55. 59. 69.

Q.

Quadrupedes, & ferae creatae. 24.

R.

Religio Homini solidata :15. Ei[9] parva scintilla residua. 71.
Ros, 20.

S.

Sathan quâ sit essentiâ sive naturâ, 3 Sapiens, 35, Hostis noftri generis: 2. 6. 32. 33. 37. 74. Iccircò odio habendus: 34. & seq. Fuit olim Angelus bonus: 33. Feminam seducit: 41. & seq. Eius poenae: 6. 12. 43. 71. Ei non credendum: 36. Sathan mundi dominus. 58.
Scientia est bonum animae rationalis: 44. nulla mala. ib.
Se interimere utrum liccat, 64. & seq.
Semen mulieris. 72.
Sensus ad trahendum appetitum vel fugam: 47. Sensu praeditarum rerum creatio: 24. vide Animam Sensitiva*m*.
Sensum sequi ducem. 47. 48.
Serpens à Sathâne assumitur: 10. creat[9]: 2 4. describitur: 40. à Deo punitur ut instrumentum mali, 70. difficulter victum comparat. 71. per hyemem terrâ delitet. 71. &c. ib.
Servire Deo quid. 43. 52.
Siderum materia, officia, effecta: 21. nomina nonnulla: 12. 22. vis corum quae in Signifero: 22. τὰ ἀπλανῆ. 22.
Sol ignis receptaculum: 22. Oritur, occidit. 30.
Solstitium. 22.
Somnus unde. 26.
Spectra. 60.
Sphaerae Coelestes octo; 22. Suprema. 12.
Status integritatis, vide primum statum.
Stellae cadentes vulgo: 20. De stellis vide Sidera.
Submersio. 63.
Sudor. 60. 73.
Susiane: 2. Ferax Bdellij, Sardonychis, auri. ib.

T.

Taurus mons. 37.
Terra immota. 28. 62.
Θεὸς ἀπὸ μηχάνης. 69.
Timor non cadit in forté. 34. 54.
Tonitrua, ubi, quando. 20. 61.
Translatio criminis. 70.
TRINITAS. 16.
Tygris fluvius. 3. 34. 39.

V.

Vapores, exhalationes. 20.
Venti unde, & ubi. 20. 28. 68.
Vestium duplex usus. 74.
Vir caput & tutor mulieris. 72.
Vniversum humanae miseriae particeps. 55. 64. 73.
Voluntas in crimine laesae Majestatis punitur. 49.
Vorago terrae. 61.

Z.

Zodiacus, & quae in co signa. 22.

FINIS.

Sacrorvm carminvm cvmvlvs.

Hactenus, & satis est, aetas primaeva profanis
Incubuit studiis graviora negantibus annis.
Nunc meliora decet Sacris dare Carmina: Sacris
Quoru*m* amor aucturo pariter cu*m* tempore crescet.

Primùm itaque Euangeliorum audiamus principia versibus Heroicis expressa.

Initivm evangelicae historiae Matthaeo scriptore παραφρασικ□ς

Ille ego qui lucris manceps intentus iniquis
Publica collegi prius, & commissa notavi;
Nunc aliud vitae sector genus, altera cordi
Nu*n*c scriptura mihi est, veteresq́. ab origine lo*n*gâ

M*Essichae proavos, formidatámque Tyranno*
Tartarino subolem memori committere chartae
Ordior, ut pateat venturis cognita saelis
Tot Vatum miranda fides. Nam carmine prisco
Hunc sibi sceptrigerum Regem, authorémque salutis
Hebraidûm populus promitti saepius audit.
Huic Deus ipse pater divinum nomen IESV.
Legato Gabriele dedit, jussitq́ue superbo
Conculcare caput plantâ victrice draconi.
Hunc fore Davidis Regali è stirpe nepotem
Pollicitus, solio qui se relocaret avito
Iudaei rector populi, quiq́ue ordine certo
Abrami repetens sanctum genus; adderet omnes
Imperio terras, & habet quot littus arenas,
Perpetuâ totidem gentes ditione teneret.
N*am pater Abrâmus Cananaeis hospes in oris*
Vnigenam natum effoetâ genuisse senectâ
Proditur, ex risus materni nomine dictum.
Foederis hic signum bis quartâ luce retectâ
Glande dedit, qui progeniem mos ivit in omnem.

Is patre sacrifico ferventem ductus ad aram
Victima (sed caedem vetuit qui jusserat idem)
Fatidicâ CHRISTVM *potuit monftrare figurâ.*
Isacus hic Iacobum genuit, majorǵque minorǵque
Esavo qui fratre fuit. bissena parentem
Fecit eum suboles, in quâ memoratur Iudas
Imperiis fatale genus. nam semine cretos
Illius occumbens cecinit pater, omne per aevum
Regia gesturos diademata, donec adesset
Spes orbi, populisǵque Salus. Nurus improba Iudam
Prostibuli Thamyre speciem mentita fefellit
Suffurata genus geminum Zarámque, Pharémque:
Esdromo fuit iste parens: Esdromus Aramo:
Traditur Aminadabs illo genitore creatus
Nassonem genuisse ducem, quem Salmo secutus
Protulit Ephratiä praestantem in gente Boazum.
Ille Mahallonis consanguinitate propinqui
Extorrem viduam duxit Moabitida Ruthen.
His satus Obedes Iessaeum lucis in oras
Prodidit, urbs quo se Bethlemia jactat alumno.
Nascitur hinc Goliae victor, qui ad Sceptra vocatus
Vile pedum posuit: Domino gratissimus unus
Qui fuit in Solymis, & servantissimus aequi:
Si non casta priùs vicisset lumina pulchrae
Bathsabae species, carè nimis empta mariti
Sanguine. Sic satus est inconcessis Hymenaeis
Rex Solomon omni sapientum maximus aevo.
Successor patris Roboas crudelibus usus

Consiliis sextâ vix regni parte potitur.
Inde Abias non patre minùs virtutis avitae
Degener, haeredis sceptrum sibi jure capessit.
Quem sequitur melior binis genitoribus Asas,
Relligionis amans, & templo providus Asas.
Sed nec Iösaphatum pietas Asaea reliquit,
Nec Deus. Hic armis Iudaeas muniit urbes,
Et largis opibus cives, & honoribus auxit,
Finitimis terror populis. succedit Iöras
Impius, & tingit fraterno sanguine dextram,
Indignusque rogo moritur. námque ilia vindex
Vrebat divina manus, poenasque petebat.
Nec melior, cùm par meritis foret ipse parenti,
Ahasiae fortuna fuit, Syrióque sub ense
Amisit, quam dignus erat nec cernere vitam.
Scilicet aerumna haec CHRISTI *venientis in orbem*
Prima fuit, tali debere propagine nasci.
Cùm gens deficeret patrio Solomontia regno
Nathaniae stirpis successit tertius haeres
Iustus Ioäthamas, primus qui contudit acres
Ammoniae gentis fastus sed filius Achas
Turgidus Assyrio nequic quam foedere sensit
Irato mala mille Deo. generatus ab Achâ
Ezechias ritus Solymis, & sacra reduxit.
Filius Ezechiae vinctus Babylone Manasses
Divinos redit ad cultus, natumque Manassae
Conjurata manus meritum iugulavit Amonem.
Iosia Amoniades conscripti à Mose repertor

Dogmatis, illius fixit vestigia ductus.
Icchonias hujusce nepos Babylonia sensit
Vincula, captivòsque abduci compede fratres
Conspexit, patriaeque urbis ferale sepulchrum.
Zalathielus ab hoc, & Zorobabelus ab isto est,
Qui postliminio Chaldaeis sospes ab oris
Hebraeas vacuis implevit ovilibus aras,
Abjudis, Resaeque parens, avus Elliacimi.
Azori hic genitor fuit, Azorusque Zadoci:
Natus Achimus eo est: patrem hunc Eliude vocabas
Ipse Eleazari genitor, qui sanguinis author
Per Matthana fuit Iacobo: patre prosatus illo
Iosephus, Mariam communi sanguine cretam,
Vt lex prisca jubet Mosi conscripta tabellis,
Conjugii auspiciis duxit, propriámque dicavit,
Et sacra conceptis pepigit sponsalia verbis.
Haec Maria est CHRISTI *castissima mater* Iesu,
Quae puerum peperit divini ex Numinis aurâ
Mensibus exactis jacturam haud passa pudoris.
Quae bene si repetas, generis tres esse videbis
Personis paribus series. nàmque ordine primo
A patre Thariade David bis septimus exit.
Rursus & hunc inter Chaldaeáque vincula stirpes
Invenies totidem. promissum quaerere pergas
Longius ad CHRISTVM, *numerum spectabis eundem.*

Initivm evangelicae historiae scriptore Marco παραφρασικ□ς.

F*Austus ab excelso nobis descendit Olympo*
Nuntius, & Pacis rumor bonus attigit aures.
Certa fero certis authoribus: hactenus Orco
Claudimur, & toto vincti retinemur Averno.
Vltima promissi vênit jam temporis aetas:
Libertas stetit ante fores, divináque tandem
Gratia per Christum nobis offertur Iesum:
Huic pater affudit sacrati insignia regni
Vnguentum capiti, &t coelestem aflavit honorem.
Téque adeò decus hoc avi veniente paratur
Zacharide, & felix sectorum nascitur ordo:
De te prisca canunt sacrorum carmina vatum
Malachiae, Esaiaeque Deo dictata magistro:
Ecce meus praecursor adest me missus ab ipso,
Qui secura tui praeat vestigia gressus,
Quique paret calles, & iter venientis adornet,
Adventumque tuum terrestri nuntiet orbi:
Vox sonat inclamans inter deserta locorum,
Sternite iter Regi, pate átque aequata cylindris
Semita, quae dominum rectà deducat euntem,
Ne via Regales faxis secet aspera plantas.
Haec resonant montes, respondéntque omnia silvae.
Iohannes huic nomen erat, qui munera sacrae
Exercebat aquae, & populum Iordane lavabat,
Silvestres ubi sponte casas, saltusque colebat
Exul, & urbanae fugiens contagia culpae
Exemplo, vitae, populos & voce monebat
Sectari melioris iter, commissáque fassos

Crimina supplicibus veniam deposcere votis.
Omnis enim vatem Solymûm mirata juventus,
Toráque visendi studio Iudaea petebat,
Quiǵue Palaestinos fines, quiǵue arva tenebant
Proxima Samariae, quiǵue Hierichuntis alumni
Consita rugosis habitabant moenia palmis:
Huc omnes venere Syri, culpámque fatentes
Amne lavabantur qui flumine lapsus amoeno
Petraeis Arabum Syriam distinguit ab oris.
Ille camelorum exuvijs circundatus ibat,
Gibbosaeǵue fercae pellebat frigora tergo
Succinctus lumbos corio: nec victus amictu
Carior: esuriem tenui pepulisse locustâ
Contentus (cibus ille Syros Parthóque tenebat)
Mella feris apibus per silvam excusa legebat,
Talia suspensae recitans oracula genti:
Me sequitur praegressa legens vestigia, qui me
Est prior, & Diâ potior virtute futurus,
Indignusǵue ego sum solvam qui cernuus illi
Infima quae sacras cohibent obstragula plantas,
Flamine purgabit qui vos, ego flumine tantùm.

Initivm evangelicae historiae scriptore Lvca παραφρασικ□ς.

I*Ngredimur sanctum per iter, quà semita multo*
Trita patet pede, sed nullo contenta priorum.
Nam multi res Christe tuas tuáque inclita gesta,
Quorum certa fides nostro sub pectore sedit,

Scriptores voluere suis mandare libellis:
Multos incassum lusit labor, & pia vota
Successu caruere suo: tua facta canenti,
Tu mihi, Sancte, fave, tuáque hanc divina per aequor
Aura ratim vehat, ut tanto ne pondere pressa
Sorbeat aequoreos fluctus, rimisque fatiscat.
AEtherei sobolem patris, & miracula centum
Testibus à fidis toties recitata recordor.
Qui videre diu, primâque ab origine cuncta
Luminibus lustrâre suis, quos ipse ministros
Elegit Verbi Dominus, gentésque per omnes
Humanas implere sacris sermonibus aures
Iussit, & integro mysteria prodere Mundo,
Authores, testésque habeo: non cognita inani
Per vulgum rumore canam, Famâque sinistrâ:
Plenus adhuc ipsis est spectatoribus orbis,
Et vivunt falsi quos nulla redarguet aetas
Quos oculi docuere, hi nos docuere vicissim.
Me quoque divinus concussi pectoris aestus
Concitat haec eadem, didici quae maxima certâ
Complexum rerum serie, repetitáque ab ipso
Zachariâ, ad finem distinctiùs ordine longo
Ducere, ne turbet moles confusa legentes,
Et duraturis res obsignare tabellis.
Haec tibi scribuntur, quem nobilitatis origo,
Impositumque humeris venerabile munus honorant
Theuphile, grate Deo: nam te petit assertorem
Pagina, divinis quem non mortalia curis

Commoda, non potuit metus avertisse malorum.
Accipe, quae nondum ad coetus ,& sacra recepta
Cùm purgatrices ambires criminis undas
Voce tibi, & vivis fuerant recitata loquelis:
Haec tu firmato nunc robore clarius ipsa
Et scriptis contenta leges, & singula disces.

Initivm evangelicae historiae scriptore Iohanne παραφρασικ□ς.

Principio rerum, cúm nec natura citato
Sideribus pictum referebat turbine Coelum,
Nec Tellus, nec Pontus erat, nec quicquid ubique
Cernimus artificis te statum munera dextrae,
Iam tum Dîa fuit Ratio, Sapientia patris,
Internus Sermo, Verbum à Genitore profectum,
Par summo, junctumque Deo. Non illud ab ipso
Numine discretum discessit origine Mundi,
Sed penes aeternum mansitque manétque parentem.
Ipse Deus fuit hoc Verbum, Deus unus & idem,
Quem Patrem, Flaménque sacrum, Narumque vocamus,
Nec Pater est Natus, sed sunt Deus ambo sed unus.
Sic quoque si parvis componere magna licebit,
Finitis quae sine carent, aeternaque natis,
Vna Anima est hominum: Mens est vice Fontis in illâ:
Hinc Intellectus secreto nascitur ortu:
Rurfus & ex ipsâ procedit Mente voluntas.
Quippe QVOD EST DEVS EST, *Causa est, Verumq, Bonumq:*

Haec tria sunt, DEVS *est unum,* DEVS *omnia solus.*
Quicquid ubique vides divina potentia fecit
Sermonis virtute sui. Nam dextra Parentis
Primum informe Chaos confusi condidit Orbis.
Iámque erat hoc, nec erat. nam cum nihil esset in illo
Omnia erant, poterantqúe ex uno cuncta creari.
Omnigenas Mundi species, rerúmque figuras
Conclusas in se Ratio divina tenebat.
Hinc Deus exemplar molis, formamqúe futurae
Prompserat, útque notas omnes in imagine cerae
Cernimus expresaas signaclum reddere primum,
Mentiriqúe typos: sic ingens Mundus imago
Primigenae Rationis erat, Verbiqúe Paterni.
Nam princeps quodcunque Dei Sapientia pulchrum
Censuit, hoc sancto sermonis numine factum est.
Illius império quae facta fuêre, probavit
Illius arbitrium, quo nunc quoque cuncta reguntur:
Vnde Animam Mundi veteres dixère Magistri.
Hâc sine nîl factum est, factum quodcunque videmus,
AEternúsque opifex perfecit cuncta per illam:
Ipsaqúe vita fuit divini in numine Verbi,
Et nunquam peritura salus, Mors unica Mortis.
Vita fuit Lux illa viris, Sol totius Orbis
Qui pepulit densam mortali è pectore noctem:
Fax hominum, sacrúmque jubar, divinaqúe lampas
AEtheriusqúe ignis, penitus qui humana resolvie
Frigora: at in mediis Lux splenduit ista tenebris.
Intereà multi quos Nox manifesta tenebat

Obsessos diris nebulis, comprendere tantam
Non potuere diem, radios licet illa per orbem
Spargeret, & quotquot Telluris munera carpunt
Lustraret face: pars lucis tam magna peribat:
Illa quidem fuit in Mundo, Mundusque per illam
Factus erat, tamen hunc cuise debebat, & in se
Omnia, non potuit demens cognoscere Mundus.
In sua nam vênit: sed tanquam aliena petentem
Hospitio fraudâre sui, caecóque furore
Praesentem dominum proprij sprevêre ministri,
Quid facitis miseri? quae vos dementia versat?
Non novus hic vestris successit sedibus hospes:
Ipse herus est, qui jure suo sibi debita poscit:
At vos extorrem & peregrini more fugatum
Pellitis è tectis. ô térque quatérque beati,
Quêis sanctae melior menti sententia sedit,
Amplecti dominum magniúmque agnoscere Regem.
His dabitur Coelestis honos, genitoris amica
Pignora supremi, sobolémque audire Tonantis.
Scilicet ipse Dei naturâ filius omnes
A patre, quos fidos sibi comperit esse clientes,
Curat adóptari, nósque ad communia Coeli
Regna vocans, fratrésque cohaeredésque salutat:
Quos non femineus sanguis, non insita matri
Mascula vis genuit, non misti corpore sexus,
Mortalisque amor, & foetus studiosa voluptas:
Sed Deus arcano Ter Maximus edidit ortu,
Delegitque sibi patriâ pietate fovendos.

Illa Dei Ratio patris, & Sapientia carnem
Induit, humanâ nobis spectanda figurâ,
Corporeósque artus ac membra simillima nostris
Sumpsit, & ex patrio in terras descendit Olympo,
Vt fieret perfectus homo: nam foedere sacro
M*ortalem speciem sibi vis Divina ligabat.*
Vidimus hunc ipsi: populo cùm mistus Hebraeo
Viveret, & nostras praesens inviseret urbes.
Vidimus excelsum decus, & coelestis honorem
Luminis: haud adeo nos gloria tanta fefellit
O qualis quintusque fuit! Miracula centum
Esse genus docuere Dei: sic ora ferebat,
Sic nunquam ex illo Majestas vera recessit,
Gratiáque, & sincera fides, & vivida virtus,
Vnigenam aetherij natum testata parentis.
Hujus inexpletas in nos manus amne perenni
Prodiga fudit opes, totósque excussit acervos:
Hujus & aeternùm nullâ mercede redemta
Gratia nos geminâ gratis complectitur ulnâ:
Durat perpetuum bonitas, sempérque favorem
Succedens alter pellit favor: útque tabellis
Lex geminis conscripta fuit data Mose ministro,
Lex hominum accusans districto examine mores,
Gratia sic nobis per Christum vênit Iesum,
Authorem vitae (neque enim sententia fallit)
Ductorémque via nobis, Veríque Magistrum.
Námque Deum nemo mortali lumine vidit
Qui nos, quae sit ei Mens vel Natura, doceret:

Vnica sed gremio soboles assueta paterno
Exposuit sermone Deum, docuítque tametsi
Humano ingenio Naturae vincere leges.

Seqvvntvr hymni evangelici ex Lvca.

Hymnvs Zachariae
Lvcae cap. I. comm. LVIII & sequentibus.

M*Agni Fatidici Fatidicus pater*
Intermissa novem munera mensibus
Linguae Zacharias expediit, Deo
Donante, ut caneret sacra
Gentis fata: Bonus nos Iacobi Deus
Aspexit placido lumine: laudibus
Tollamus Dominum, qui redimit suos
Orci è faucibus asseclas.
Iam jam missus adest ille Salutifer,
Qui fert plena sacrâ cornua copiâ,
Davidis famuli stemmate quem sui
Progigni voluit Deus.
Hoc antiqua etiam carmina consonant
Inspirata bono numine, temporum
Tantorum serie, veridicum quibus
Os, linguámque resolverat
Fatorum dominus, semper ab hostium
Nos servare ferä pollicitus manu,

Tutósque auxilio reddere ab impijs
Nostri quos odium tenet.
Confirmata sacro gratia foedere,
Quae nostris fuerat pacta parentibus,
Augetur minui nescia: perpetim
Perdurat bonitas memor:
Nec quod Thariadae pollicitus patri
Iurârat, levibus ferre dedit Notis
Rector juris amans: scilicet hostium
Ereptos fore dexteris,
Vt nos inde Deo vindice liberos
Virtus justitiae, puráque sanctitas
Vitae perpetuo tempore vindici
Sacraret famulos Deo.
Et tu parve mihi nate, puerperae
Qui pendes gemino matris ab ubere,
Coelestis Domini tempore postero
Vates praevius audies.
Tu praecursor hero prospicies viam,
Tu dices populum quae maneat Salus,
Tu primus veniae criminibus datae
Nostris indicium feres,
Divinaeque canes munera gratiae
Ad nos quae superis defluit ex locis,
Et caeci tenebris carceris obsitos
Illustrat subitâ face,
(Vt Solis species nubila discutit
Ortus luce sui) quaeque Acherusiâ

Nos ex valle refert, ducit & avios
Securum per iter pedes.

Hymnvs Mariae
Lvcae cap. I. Comm. xlvi. & sequentibus.

I*Ntima concussis saliunt praecordia venis,*
Et magnum celebrat mens mihi grata Deum.
Spiritus allatae concepit sancta Salutis
Gaudia, divinâ gaudia sancta manu.
Ecce humili positam placido me lumine clemens
AEtheriâ Dominus vidit ab arce loco.
Omnibus ecce meum nomen celebrabitur oris,
Quoque oritur Titan littore, quóque cadit.
Cantabunt posthac venientia saecla beatam,
Summáque felicem me super astra ferent:
In me mirificae sit quanta potentia dextrae
Gratia Coelestis testificatur heri.
N*omen ei sanctum est, nulli violabile lingua,*
Cujus ad auditum Terra salumque tremunt.
I*llius haeredem sobolem pietatis avitae*
Continuus nullo tempore linquit amor.
Ille domat fastus, & corda tumentia flagris
Exagitat: tantum brachia robur habent.
N*unc etiam Dominos Regali è sede potentes*
Deijcit, & pressos sidera ad ipsa vebit.
Indonata domum locupletum turba redivit,
Impleruntque inopes munera sacra sinus.

Quos gravis esuries veri vexabat & aequi
His pater aetherias porrigit ipse dapes.
Nempe Deus Iacobi meminit, quem semper amavit,
Isacida oblitus nec fuit ille sui.
Haeret adhuc animo clementia fixa tenaci,
Quam nostris veteri foedere sanxit avis,
Abramo, natisque, & qui nascentur ab illis,
Dum lux & tenebrae, mensis & annus erunt.

Hymnus Symeonis
apud Lucam Cap. II. Comm. xxix. & sequentibus.

I*Am missionem das mihi militi,*
Solvisque sacram polliciti fidem:
Iam tempus est, ut me, Imperator,
Emeritum statione solvas.
Nam nunc quid optem vivere longiùs,
Orbis redemptor quando oculis fuit
Conspectus istis, quem saluti,
Magne parens, hominum dedisti?
Hoc nempe solum gentibus omnibus
Signum locasti, lumina quo simul
Acuta colliment, & ora
Singula respiciant ad unum.
H*oc nationes lumen Olympicum*
Illustrat omnes, quas oriens videt,
Phoebeus & quas spectat orbis
Occiduas subiturus undas.

Haec Israëli gloria nascitur,
Haec Abrahami gloria posteris,
Prae caeteris quem tu sacratum
Rite tibi populum dicasti.

Seqvitvr epigramma de vera felicitate ex Matthaeo cap V. comm. XII. et Lvca cap. VI. comm. XX.

Phalevciis.

VItam quee faciunt beatiorem,
Non sunt quae rude vulgus expetiscit,
Risus, divitiae, dapes, honores.
Verum haec, quae fugiuntur, & fugantur:
Luctus, probra, fames, inopsque egestas.
Felices meritò volo vocari,
Quos simplex vetat intumere fastu
Mentis pauperies, quibusque scire
Nîl se scire datum est: sibi ista poscit
Coetus pectora sola Christianus,
Et sors aetherij beata regni.
Felices quibus aegrimoniarum
Oppressos cumulus perurit artus:
Nam solatia digna consequentur.
Felices, quibus exulat malignus
Irarum furor, & vacat procellis

Tutum perpetuâ quiete pectus:
His praesens placidâ beare vitâ
Terrarum Deus arva pollicetur.
Felices quibus est fames sirisque,
Verae Iustitiae fames sitísque
Quos omni satias sequetur aevo.
Felices quoque prona quêis in omnes
Est clementia: sentient & ipsi
Clementem vice mutuâ favorem.
Felices etiam quibus duloso
Cor fuco vacat: hi Deum videbunt.
Felices quoque pacis esse quotquot
Authores cupiunt. Eos benigns
Non fallo sobolem Dei vocâris.
Felices quoque justa quos sequentes
Injusti sine jure persequuntur:
Hos Rex coelicus eligit ministros.
Felices neque vos negârit ullus,
Cùm genus impia vos probris lacesset,
Vrgebitque malis, meâque causà
Mendaces temerè ingeret loquelas.
Haec sunt gaudia vera, non dolores,
In coelo quibuis est parata merces:
Haec sunt, testibus omnibus Prophetis,
Quos exercuit aequa sors malorum,
Vitam quae faciunt beatiorem.

Seqvvntvr declamationes duae libro secvndo sacrae historiae divi Lvcae.

Ex cap. VII. Stephani declamatio trimetris.

A*Vdite fratres quotquot, & quotquot patres*
Astatis isti, aut assidetis coetui.
Deus ille magna lucem amictus gloriae
Patri Abrahamo se videndum praebuit.
Necdum Charana presserat pedibus sola;
Sed adhuc profanae terminos Babyloniae
Incola tenebat, inter amnibus in locis,
Quos Tygris & quos tumidus Euphrates rigant;
Deus ille dixit: profugus hinc ex finibus
Excede patriis, linque cognatum genus,
Vt regna subitò, qua tibi ostendam, petas.
Possessiones deserens Chaldaïcas
Tunc Abrahamus in Charanâ collocat
Tellure sedes: inde rursus mortuo
Migrare patre jussus, huc vênit loci,
Praesente quem vos posteri colitis die.
Nec interim illi tantulum dederat Deus
Vt in suo unam figeret plantam solo,
Quod jure proprio posset haeredes sequi.
Tamen, & carenti liberis, juraverat
Regionis eius omne latifundium
Ipsi daturus, ipsiusque nepotibus.
Addiderat eius posteros etiam exules
Diu futuros sub peregrino jugo,
Et servitutis multa passuros mala,

Dum visa tar dis saepe curriculis trahi
Phoebea quartum conderet saeclum rota,
Trucibusque dominis se futurum judicem.
Deinde eosdem Barbaro eductos solo
Sibi mancipandos, inque priscâ patriâ
Perenne sacris destinandos ritibus.
Dederátque sacram foederis puri notam
Recutita membra. At ille genuit Isacum,
Genitúmque circumcidit octavâ die:
Isacus eandem rursus in Iacobo suo
Servare legem didicit, & Iacobus quoque
Bissex parentum conjuge ex variâ parens.
Iosephus ab ijs (tantáne in fratres cadit
Invidia!) Arabicis venditus mangonibus
Invitus ivit procul ad AEgypti plagam,
Praesente mirùm semper afflatus Deo.
Qui liberatum carceris squalloribus,
Et non inani praeditum Sapientiâ,
Tanta beâvit gratiâ, ut Niloticae
Dominator Aulae Pharao regni commodis
Domesticisque rebus hunc praefecerit.
Mox dira sterilem vexat AEgyptum fames,
Negante Nilo justa segeti foenera.
Eadem propinquos damna Cananaeos premunt.
Sed fortè Iacobi senis ad aures venerat
Superesse Phariis horreis comparcitas.
Farrum reliquias: misit emptaros penum
Nostros parentes in Pharum, quibus alterim

Redire jussis, prodidit se, qui foret,
Iosephus isto collocatus culmine,
Stupidosque fratres traxit in miraculum,
Rex ipse laetus Pharao Iosephi genus
Audivit ille jam gravem senio patrem
Ad se vocavit, & patris totam domum,
Quae capita quinque septièsque habuit decem.
Sic Iacobus hospes gratus AEgypti in solo
Vitam reliquit, postque Iacobum filii
Iussi parenrem Lege naturae sequi.
Inania horum tecta patriis corpora
Iacent sepulchris: pars sub antro duplici
Pro quo Abrahamus pondus argenti dedit;
Tellure reliqua pars sub istâ conditur
A Sichaemeo quae pofecta est Emmore.
Vbi tempus illud, quod Deus praedixerat,
Adduxit aevi non quescens orbita,
Faecunditate gensin immensum suâ
Hebraea crevit: jámque superârat fidem
Numerus, tenente sceptra, non cuius diu
Benignus istum texerat populum favor,
Sed altero Pharaone, Iosepho super
Cui nulla mente cura memori sederat.
Is iniquus, atrox, perfidis usus dolis
Evellere omne statuit Isacidûm genus.
Cum faeminarum nempe fertilitas foret
Suspecta Pharijs rebus, & virtus virûm,
Ipsos coëgit lege, sexus mascali

Vt vagientes liberos exponerent,
Subitóque natis lucis eriperent moram,
Ne quis periclo nasceretur regio.
Tempus sub illud nascitur gratus Deo
Puer Amramaeus; iste trinis mensibus
Eductus intra parîetes patriae domus,
Vrgente capitis ultimo discrimine
Expositus amni creditur, qui mitior
Longè Tyranno sospitem in ripam vehit:
Vbirepertum nata Regis pessimi
Ausert, adoptat, nutrit, & Magicas jubet
Haurire cupido disciplinas pectore:
Vt ipsa Memphis artibus Memphiticis
Dignè periret. Sic potens sapientiâ
Moses, & oris extitit facundiâ.
Cui cum per octo lustra varié exercita
Crevisset aetas, vênit in mentem genus
Visum Israëlis ire, populares suos.
Quos quòd subactos dura servitii juga
Pati videret, doluit, ac injuriâ
Cum contribulem forte fortunâ premi
Aspiceret, ipsi vindicem sese dedit,
AEgyptiumque dura molitum mala
Demisit Orco, partibus functus suis,
Tanquam futuri muneris praeludio.
Putabat isto posse cognatum genus
Facto doceri, se fore hunc, cuius dator
Salutis ipsos liberaret dexterâ,

Sed res habebat ista se in contrarium,
Nam cum sequenti for tè pugnantes die
Duos videret, voluit in concordiam
Reducere ambos: Res iniqua est, inquiens,
Vos contribules invicem esse injurios.
Tunc ille, monitis cùm lacessens alterum
Parere nollet: Te quis, inquit, Principem
Lectúmve causis judicem nostris dedit,
An ego secunda sum futurus victima,
AEgytiumque, quem trucidabas heri,
Secutus, ibo Stygia visurus loca?
Haec verba Mosem compulere in Arabiam
Abire profugum. filios binos ubi
E matre genuit Raguelide Sephorâ.
Decenniisque rursus actis quattuor,
Horebus ubi mons arduum tollit jugum,
Apparet illi nuntius magni patris
Innocuus ignis horridam lambens rubum.
Miratus ille, dum vagum sequitur pecus,
Rem propius omnem contuendam censuit.
Ibi vox ab alto numinis sancti sonat.
Ego sum tuorum Dominus adjutor patrum:
Deus, Abrahami scilicet, Deus Isaci,
Deusque Iacobi. Mosis immensus tremor
Invasit artus, totus obriguit metu,
Non ausus ire propius ad spectaculum.
Repent rursum verba percepit nova.
Nisi profano calceo. solvas pedem

Nefas sacratis te locis insistere est.
Ille ego miseriam gentis aspexi meae
AEgyptiorum subjugis: suspiria
Gemitúsque ad aures saepe venerunt meas.
Nunc ecce populum liberaturus malis
Venio benignâ facilis indulgentiâ.
Eius ministrum jubeo te miraculi
Repetere, rapidus quae rigat Nilus, sola.
Sic illum eundem, quem negârat principem
Sibi futurum pervicax hominum genus,
Deus ipse Hebraeis Imperatorem dedit,
Ducémque, flammâ vepris internunciâ,
Idémque vindex genti & assertor fuit,
Semper recenti cognitus miraculo
Dei minister, nunc in AEgypti plagâ,
Et regis aulâ, nunc Erythraeo in mari,
Nunc Sterilis inter varia deserti loca
Quinquenniorum bis quaternorum morâ.
Hic ille Moses Israëlis posteris
Qui tale quondam vaticinium protulit:
Deus excitabit alterum similem mihi
Vobis Prophetam, stirpe veftrâ prosatum,
Hunc audietis obsequentes jussibus.
Hic ille Moses qui virûm nostratium
Frequente concione Sinaeum jugum
Ascendere unus potuit è tot millibus,
Cum quo ministra vox Dei voluit loqui,
Mox ipse nostris quae referret patribus.

Huic Dominus idem viva dedit oracula
Nobis daturo. nec tamen tanto duci
Dicto audientem nostra gens se praebuit.
Ingrata sedenim corde refractario
Consilia capiens de revisendâ Pharo,
Pro servitute vota fecit pristinâ.
Sed & Aaronem, faceret ut Divos viae
Duces, rogavit, quippe Mose quid foret
Factum negabat posse se resciscere:
Tantùm putare cuius auspiciis fugae
Sese dedissent, nunc ab illo deseri.
Ita contributo jussit auri pondere
Fieri juvencum, pecoris & muti colens
Mutam figuram, struxit aram, victimas
Dedit, peregit sacra, libavit merum,
Festum diem celebravit, occinuit modos,
Egit choreas, & labores impio
Manuum suarum comprobavit gaudio.
Avertit animum gente ab ingratâ Deus,
Se derelicto siderum coelestium
Choros colente, sicut & Vatum sacris
Haec verba laesum Numen inscripsit libris.
Age dic, per octo lustra, dic Iacobi domus,
Inculta quondam cum peragrares loca,
Mihíne pingues immolâstis victimas,
Mihíne creber fluxit agnorum cruor?
Imo Molochi liberorum sanguine
Placâstis aras, illius tentoriis

Religio sedit vestra. Remphanum quoque
Coluistis astrum Cypriae sacrum Deae.
His posita imago plurima est, his oscula
Fixistis, his famulare flexistis genu.
Ergo in Damascum vos manu Babylonicâ
Vinctos jubebo procul ferri in exilium procul.
Nostri parentes vasta cum colerent loca
Habuêre testem stabilis Arcam foederis
Velis opertam. quam, secutus imaginem
Sibi intuendam velut ad exemplar datam,
Authore magnus fecerat Moses Deo.
Sed & hanc iidem post Iësu sub duce
Secum tulerunt, Marte cum peterent feris
Habituta populis arva, quos omnes Deus
Nostris coëgit terga dare majoribus.
Tandem favore cum beatus Numinis
Piâ teneret sceptra Davides manu,
Extruere templum voluit, indignum ratus
Se qui superbo degeret palatio.
Permittere Arcam militari tegmine
Latere opertam. Nec datum est illi tamen.
Sed primus aedem Maximo Iacobi Deo
Fabricare Solomon potuit. Ipse Altissimus
Non habitat hominum manibus extructos lares,
Vt sancta Vatum concinunt oracula.
Solium mihi AEther, Terra suppedaneum:
Quâ vultis, inquit Dominus, ut claudar domo?
Quae mihi paratis tecta Divinae locum

Dantes quieti? nónne prius haec omnia
Cùm nîl fuerunt esse mea fecit manus?
O semper aequè duricer vicum genus
Quêis nulla potuit dextra circumcidere
Mentem, vel aures, vos benigno Numini
Estis rebelles, vos profanatis sacra
Quaecunque Sanctus dona mittit Spiritus,
Vitiisque avitis parte nullâ ceditis.
Quem non Prophetam gravibus urserunt malis
Vestri parentes, vel cuï, gens impia,
Vatum pepercit? Ense majores fero
Necuêre vestri, quotquot huc legaverat
Hominum saluti providus semper Deus,
Vt sera canerent fata venturi illius
Qui justus ipfe nos sibi justos facit.
Certâstis illis scelere, quos nunc vincitis.
Vos non Prophetae, sed Prophetarum omnium
Quem scripta spectant, Eius, heu dirum nefas,
Vos proditores estis & sicarij.
Legem quoque ipsam, quae ministerii data est
Caelestis operâ, vos receptam spernitis:
Illam haud sequentes illa vos damnat reos.

Ex cap. XVII. comm. xxii.
Declamatio Pauli ad Athenienses habita in Areopago. Scazontibus.

V*Obis Cecropidae non abesse divini*
Cultus amorem plurimis liquet signis:

Qund vel modò ipse testimonio certo
Poteram doceri, si fuisset incertum.
Obambulabam fortè per sacras ades
Delubra Divis consecrata visurus.
Aram videbam: subitò propius accedo:
Inscriptionem contuor DEO IGNOTO.
Hunc ergo quem vos dicitis Deum ignotum,
Quem colitis, & cui sacra facitis ignoto,
Cunctis eundem facio gentibus notum.
Deum, Deum orbem qui creavit ingentem,
Et quicquid orbe continetur ingenti,
H*unc si putatis facta manibus humanis*
Habitare templa, si putatis hunc vestro
Cultu juvari negligenter erratis.
Nam quid sibi egeat, quid velit ministrari,
Quo dante spirat, quidquid ullibi spirat,
Vivitq́ue vivens omne: sanguine ex uno
Qui fecit hominum dissitissimas gentes
Vbique totam possidere tellurem,
Quibus ille in horas tempus omne distinxit
Mensesque & annos: terminósque praescripsit
Habitationum, nempe genus ut humanum
Nunquam Deum ipsum quaeritare cessaret,
Si fortè posset invenire palpando,
Quamvis propinquum, singulisq́ue vicinum.
Nam nos in illo vivimus, movemurq́ue,
Sumusq́ue cuncti, sicut & Poëtarum
Vestratium verissimi sonant versus:

Nos illius genus: *ergo cum Dei simus*
Genus supremi, non putare debemus,
Saxo, vel auro fulgido, vel argento,
Aut si quid aliud fingit artifex dextra
Ducem sequuta propriam voluntatem,
Simile esse Numen: absit hoc nefas, absit.
Deus ille saecli veritatis ignari
Vicem misertus ecce vos adhortatur,
Vt libeat omnis poenitere delicti.
Iuri diem prestituit ille dicendo,
Cum judicabit omnis incolas terrae
Hominem per illum, cuî suas dedit partes,
Quem mortuum ipse suscitavit ad vitam,
Nobis ut in eo spem sacram locaturis,
Vita ista morti, mors iter foret vitae.

Placuit his adjicere Psalmos duos, inusitatiori Carminum genere à me compositos.

Psalmvs qvinqvasemvs primus, in aliis codicibus quinquagesimus, incipiens Latinè Miserere.

Ionicis.

C*umulosae bonitatis Deus author,*
Mea clemens miseratus mala tristem
Pater audi: mea largus veniâ crimina dele.
Ab iniquis iterum me lave culpis:
Iterum me bone munda: Scio quot sint
Mihi noxae, nova semper mihi quàm bella facessant.

Tibi pecco: tibi soli male vivo:
Tibi dictum probo facto: tibi testis
Facio idem, tua lis ut superet judice quovis.
Quid enim sim vitioso patre natus,
Neque puro satus ortu, cui praeter
M*ala nîl mens bibit intra gravidae viscera matris?*
N*eque verum tego, verum cuï curae est,*
Neque prosit tegere illi mala, quem nîl
Latet, & qui mihi monstras sacra diae abdita mentis.
Medicatas mihi lymphas tua sparget
Manus, & sic ero mundus, neque candor
Superabit nivis almi laticis flumine lotum.
Tua dicet mihi vox, quod male firmas
luvet aures, tua sensus mihi reddet
Bonitas, & recreabit trepidos debilis artus.
Nimis eheu tuus instat mihi vultus:
Procul à me rogo vertas facieï
Gravis iram: rogo Lethae miseri crimina mandes.
Cor ab atrâ lue purgans procul omnes
Age sordes, neque coeno vitiorum
Sine mergi: sed in imo nova mens pectore surgat.
Oculis me vide amicis, neque sanctum e-
ripe Flamen: fer opem, ferǫue salutem:
Tuus almâ vegetet me stabilem Spiritus aurâ.
Pia cunctis pateat me duce iniquis
Via. nam quos onus urget vitiorum
Tua, versi praeeuntis monito, sacra sequentur.
Veniam te peto caedis reus, ut ne

Petat ex me cruor insons sibi poenas:
Ita solam celebrabit mea te lingua salutem.
Labiorum rogo septum tua pandat
Mihi virtus, ut amicam resonanti
Bunitatem pius hymno tibi, Rex, ora resolvam.
Holocaustum voluisses, comitatis
Numerosis Hecatombis ab ovili
Tibi pleno cecidisset manibus victima nostris.
Hecatombe tibi mens, quae sine fuco,
Sine fastu tibi servit, neque certé
Miserorum famulares animos de spicis unquam.
Genitoris solito more Sionem
Tua rector manus augens beet, & sic
Solymorum sacra rerum domino moenia surgant.
Vbi talem dabis horam, sacer usti
Cinis hirci mea peccata piabit:
Vitulorum fluitabit tepidâ sanguis in arâ.

Psalmvs centesimvs trigesimvs: aliis CXXIX.

Incipiens Latinè De profvndis.

Adoniis.

C*Ordis ab imo*
Te Deus unum
Magne vocavi:
Supplicis ergo
Percipe voces;
Nec mea duris
Vota recusans
Auribus hauri.
Si rationem
Criminis arcto
Iure putabis,
Cogimur omnes

Cedere: nemo
Debita solvat.
Sed bonitatis
Fine carentis
Gratia nunquam
Deserit illum,
Qui tibi fidit,
Quiǫue timorem
Iungit amori.
Spem mihi firmam
Sermo benigni
Numinis adfert.
Certa salutis
Spes Deus ipse est:
Cùm vel Eois
Phoebus ab oris,
Occiduas vel
Tendit in oras,
Spes Ifraëli,
Cui Deus author,
Certa refulget.
Numinis almi
Gratia larga est,
Fertǫue salutem
Coelica pleno
Copia cornu.
Sic Israelis
Pronus amori,
Cuncta benignus
Nostra redemtor
Crimina tollas.

Sed quid ni adjiciam alterum Psalmorum par, quorum argumentum maximè visum est Poëticum?

Psalmvs CXIV.

Incipiens in Exitv Israel de AEgypto.

C*Vm gens nobilis Isaci*
AEgyptum celeri desereret fugâ,
Cùm prisci Iacobi domus
Felix arva Phari barbara linqueret,
Iudaeos sibi legerat
Insacra aetherij jura peculij,

Hebraeósque sibi Deus
Divinâ proprios lege dicaverat.
Tunc rubro mare gurgite
Decessit pelago funditús intimo:
Tunc Iordanis ab ultimis
In fontem refluas duxit aquas vadis.
Tunc sublimia montium
Saltarunt tremulis verticibus juga,
Vt dux lanigeri gregis;
Saltaruntque ovium foetibus aemula
Frondentûm extima collium.
Naturae veterem quid novat ordinem?
Cur rubro mare gurgite
Decedis pelago funditus intimo?
Cur Iordanis ab ultimis
In fontem refluas ducis aquas vadis?
Cur sublimia montium
Saltatis tremulis verticibus juga,
Vt dux lanigeri gregis;
Saltatisque ovium foetibus aemula
Frondentûm extima collium?
Respondere Dei facta potest manu
Orbis machina totius.
Presenti meritò contremui Deo,
Presenti Iácobi Deo:
Rupes imperio cujus aquas dedit,
Et fluxit silice ex rudi
Fontis perpetui more sacer latex.

Psalm. CXXXVII.

Incipiens Svper flvmina.

SEdimus ripis lacrymosa turba
Propter impurae Babylonis amnes,
Nec Sionaeï miseros reliquit
Montis imago.
Pendet, heu, canis temere in salictis
Muta testudo, cithar aeǵue tristes,
Et peregrinos taciturna curvant
Nablia ramos.
Vosne qui tergo manibus revinctis
Nos ad externos trahitis penates,
Poscitis laetum famulo sonare
Gutture carmen?
Vosne nostrorum madidi parentum
Caede, clamatis, date, quos Siônis
Arduus vertex toties beatos
Audiit hymnos?
Ergo tam longè patriâ remotus
Sede divinas repetam Camoenas,
Vt queat sacros resonare cantus
Barbara tellus?
Cùm tui vivam Solyme paterna
Immemor, dextrae memor hujus esse
Desinam, prisco manus ista cesset
Munere fungsi
Si tui oblitus fuero, nec omne
Gaudium in dulci patriâ locâro,

Areant fauces, stupeátque fixo
Lingua palato.
Impiae tandem meminisse Idumes
Magne digneris Deus, & dicï
Illa funestae species remissas
Suscitet iras.
Dixit antiqui soboles Edomi:
Corruat dirâ Solyme ruinâ,
Vertite hanc urbem, neque sola templi
Signa super sint.
Tu quoque infelix Babylon jacebis,
Et feras pasces. Nimis, ô beatus,
Qui tuo, nobis mala quae dedisti,
Iure rependet.
O ter & felix quater! ille vestram
Auferet prolem, puerosque raptos
Caedet allidens tremebunda duro
Viscera saxo.

Dum haec colligo in manus venit Psalmus LXXXVIII, incipiens, Domine Devs salvtis meae, miscellaneo Carmine translatus.

D*Eus humanae causa falutis*
Te prece solum supplice posco,
Et cùm cinctus radiante die
Sol excelsum lustrat Olympum,
Mersus & idem cùm sublimi
Omnia secum condidit umbrâ.

Tangant vultus mea vota tuos,
Nec difficilem verbis praebe
Supplicis aurem.
Anima innumeris superata malis
Vix languentes sustinet artus,
Vitáque tristi miserae fortis.
Pressa ruinâ paulò immitem
Effugit Orcum. Nîl inter me
Restat, & illos, quos in Stygiam
Mors praecipitat flebilis undam:
Aut auxilij si quis egenus
Nullos usquam cernit amicos,
Propè nec vitâ vivus in ipsâ
Vt quos saevo vulnere captos
Servant surdi saxa sepulchri,
Te vivificam retrahente manum,
Memori nemo pectore curat;
Sic ego fermé Phlegetonteis
Damnatus aquis sentio tenebras
Tristis Averni, sentio densam
Carceris umbram.
Indies in me tua crescit ira,
Ira quae tantis miserum procellis
Obruit, quantis hyemis sub horam
Fluctibus quassa trepidant carinae.
Méque tot quondam comites secuti
Cùm ratis faustâ raperetur aurâ
Deferunt omnes: fugiunt amici

Sorte felici fugiente cuncti,
Méque contemnunt, & abominati
Pristinos mutant odijs amores.
Claulus, & solo positus cubili
Publicum vito: cumulo malorum
Obruti languent oculi, nec ultrà
Aut vident, aut flent, in utrunque fessi.
Te petit totis mea vox diebus:
Omnium cogor vacuas ad astra
Tollere palmas.
An quos ista semel vita reliquerit,
Hi virtutis erunt materies tuae,
Túque illis medicam cùm tuleris manum
Illorum reduci voce citaberis?
An quos sarcophagi sub tumulo premit
Testos terra gravis testibus his tua
Vtetur bonitas? è pereuntibus
Argumenta tuae justitiae petes?
Prodétne è tenebris se tua veritas,
Et Lethes tacitae pocula qui bibunt
Dicent etheriae facta potentiae?
Ad te, Magne Deus, vox mea tollitur,
Et cùm fessa fugat sidera Lucifer
Te, solare manens dum niteat jubar,
Crebrâ sollicitat prece.
Cur nostra lenti verba ferunt Noti,
Quò tardè ad aures perveniant tuas?
Cur tristis avertis severos

Ne capias mea verba vultus?
Indomiti labores
Primis juventutem mihi
Exercuêre ab annis,
Inde me sublatum in altum
Casus excepit gravis.
Expositus furori
Iraeque conservor tuae,
Cingúntque me timores,
Sicut unda quae minatur
Vltimum messi malum.
Nulli miserantur amici
Me, nullique sodales
Alloquio, auxilióque juvant:
Et non est, nisi tu sucurras tempore, qui me
Sublevet, aut dextrâ, consilióve juvet.

Psalmum centesimum quartum, qui incipit BENEDIC ANIMA MEA DOMINE, miscellaneo genere Carminum similiter translatum invenies in Tragoediâ Fol. 27, in quo tamen multò plus observatum est, quàm fronte apparet: Non indico: Lector indaget.

Hoc etiam Carmen omittere non potui, quo Christianorum, & Orthodoxorum Patrum Symbolon continetur.

M*E docet indubii siducia pectoris unum*
E*sse Deum, quo dante monet sperare saluté*
Christiadûm non falsa fides: tres scilicet olli

Persone subsunt, nec desinit unus haberi.
Ex Pater, ingenti qui condidit omnia nutu,
Queǽque oculis subjecta patent, quaeǽque abdita visus
Effugiunt nostros, immensa potentia cujus
In rerum mirâela patet. Deus unus, & idem est
Ille, salutiferum sumpsit qui nomen Ièsu,
Vnigena aetherij natus Genitoris, ab illo
Prosatus (haec nullae capiunt Mysteria mentes)
Antè etiam Coelum quàm volveret axis, & anté
Quàm librata suo sedisset pondere Tellus.
Hic Deus ex Genitore Deo est, ex lumine lumen,
Eǽque Deo vero verus Deus: hic neque factus
A Patre, nec formatus erat, sed natus ab illo,
Et genitus, cui cum magno substantia Patre
Vna, eadémq foret; per quem sunt omnia, quae sunt:
Qui propter miseros homines, hominúmque salutem
In terrras procul ex patrio descendit Olympo,
Conceptúsque sacrâ Divini Flaminis aurá
Humanam assumpsit Mariâ de virgine carnem,
Factus homo, nostroǽque tulit pro crimine dirum
Supplicium Crucis insontem damnante Pilato,
Multáque perpessus, tandem sub mole sepulcri
Conditus, ex tumulo, cùm tertia venerat Eos,
Surrexit veterum complens oracula Vatum,
Ascensoǽque Polo sublimi sede locatus
Nunc sedet ad Magni dextram Patris, unde redibit
Veridicus judex in Majestate decorâ
Arbiter & vivis, & jam sua funera passis:

Tunc regni nec finis erit, nec terminus aevi.
Spiritus ille etiam Deus est, qui vivida nobis
Corda animat, Sanctamq. inspirat mentibus auram.
Procedens de Patre simul, natóque Parentis,
Quem Dominum cum Patre simul, Natoq. fidelis
Concelebrat populus, quem flexo poplite adorat.
Hic ille est priscis qui Vatibus ora resolvit,
Quo conscripta nitet Divini pagina Verbi.
Esse etiam sanctum cummunem totius Orbis
Credo, & Apostolico firmatum dogmate Coetum.
Vnam peccatis veniam, fontémque lavacri
Vnius agnosco. Tempus (nam tempus & illud
Advenit) expecto, quo corpora nostra resurgent,
Cùm mihi perpetuae current nova saecula vitae.
SYMBOLON *hoc* FIDEI *est, quod vox sacra fulciat,*

AMEN.

Forte non ingratum erit, & hoc Carmen Paschale, simúlque mihi Natalitium, currente praelo fusum.

S*Ancta lux longo redeuntis anni*
Circulo salve: tibi nos vacamus
Ritè miscentes sacra Christianis
Carmina votis:
Sive tu quondam, vetus Abrahami
Cùm fero rectas Pharaone terras
Linqueret proles, celebrata primum
Mose magistro,
Pane fermentum metuente gaudens,

Partibusque agni benè distributis
Annuâ nobis redeunte Lunâ
Pascha vocaris
Sive, quod justum est, nova causa risus
Vicit antiquos, domitrixque legis
Te reviventis sibi mancipavit
Gratia CHRISTI:
Hoc tamen certè veneranda, & illo
Nomine effulges mihi, sanctiórque
Iure natali proprio, nisi illum
Tu quoque ferres.
Namque, quod faustum sit, & usque felix,
Prisca si rectè repetamus acta,
Quae mibi vitam dedit, haec IESV
Reddidit hora.
Sol mihi hic primus fuit, hic Hebraeo
Sanguini divinâ ope liberato,
Hic triumphato tibi CHRISTE *luxit*
Primus Averno.
Te precor solum, manibusque tensis
Poplites flecto, gemituque crebro
Prebeas oro facilem querelis
Supplicis aurem.
Quid mihi haec vita est, nisi iter molestum,
Quod procul dulci patrâ remotus
Exteris, eheu, malegratus oris
Hospes oberro?
Ecce nunc lustris mihi Sol duobus

Addit octavum revolutus annum,
Plena quae nobis hominis putatur
Puberis aetas.
Heu, quid infausta numerare vitae
Tot dies prodest? quid erit juventus,
Quam sibi totam puerilis aevi
Vindicat error?
Quo tibi possum merito probare
Tot mihi noctes, tot abîsse luces,
Cuí propè incassum data vita nullo.
Floruit usu?
Qualis è faetae genitricis alvo
Prodij, talis supero, nec est cur
H*actenus vivam, nec adhuc quod ultrà*
Vivere quaeram.
Opprimor longâ serie maloram:
Prima quae vitam dedit hora, secum
Vexit aerumnas, & in omne jussit
Crescere saeclum.
Nempe ut addiscam nec in hâc morandum
Sede, nec rebus cupidâ vacandum
Mente terrenis, sed adastra certos
Tendere cursus.
Interim sacris libet erogare,
Quicquid hoc aevi est, studijs, Deóque,
Quo fruor vitâ tribuente, vitae
Reddere fructus.
Artibus si quid potero profanis,

Cura quae semper maneat secunda,
Hoc patri, matri, patriaeque & omni
Serviat Orbi.
Absit ingratus socius bonorum
Fastus, & saevae furor acer irae,
Exulet livor malus, invidique
Pectoris aestus.
Túque quae blando nimiùm veneno
Pellicis mentes procul hinc abesto
Omnibus mater vitijs, & Orco
Nata libido.
Ergo dispellam vetus expiato
Corde fermentum, nec-adhuc-timendi
Cornibus mores imitabor agni
Nescies rae:
Vt Pharitandem regione migrans
In Cananaeas proficiscar oras,
Quas bipertiti Sacra pollicetur
Pagina libri.
Mortuus pro me mihi nam resurgens
Spem facit Christus fore, ut absolutus
Criminum culpâ teneam beati
Culmina regni.
Haec velut conscripta adamante duro
Haereant imis mihi fixa fibris,
Coepta dum curret beneominato
Paschate vita.

[Epicedion genere]

EPICEDION GENERE
MORIBVS NOBILISS.
MATRONAE GERTRVDI VIRI
NOBILISS. AMPLISSIMI
PRVDENTISS. IOHANNIS AB
OLDEN-BARNEVELT
DOMINI DE TEMPEL
GROENEVELDT
RODERIIS ETC.
REIPVBL. BATAVAE
PRIMI CONSILIARII
ET ADVOCATI FILIAE
VIRI NOBILISSIMI
AMPLISS. CONSVLTISS.
REGINALDI BREDERODII
DNI. DE VEENHVYSEN ET SPANBROVC
CONSILIARII SVPREMI SENATVS CONIVGI

HVGO GROTIVS
M. P.

EMERITVS *vallum repeto, desuetâque miles*
Rursus ad arma vocor: dubium navale tenentem
Fluctus agit, timidusque maris per caerula vector.
Quicquid in Aönio Musae docuêre recessu
Formantes teneris leviter mihi versibus aevum,
Dedidici, laurusque aret delapsa capillis.
Iamque Camoenarum studium puerile relinquens
Implebam chartas numerorum lege solutas,
Belláque, bellorumque faces, notusque Philippo
Principe dicebam, quibus haec correpta rotatur
Belgicae: divellor. Poscit mea Carmina Funus
Nobile, & heu quondam patrisque viríque voluptas.
Nunc amissa dolor. Lacryma, luctusque recentes
Omnia qui mutant et me fecêre Poëtam.
Singula moesta vides: non jam domus una, sed omnis
Haga, nec haec tantùm, sed & ipsa Batavia luget
Funereâ mutans victricia serta cupressu,
Atque aït: hanc saltem poteras Fortuna ruinis
Immunem praestare domum, quâ sospite vivo.
Aspice, si perfers, nigrae solennia pompae,
Tristésque exsequias, & matronale feretrum:
Apice moerentes Proceres, totumque Senatum.
Cerne salutantûm quàm jam non evomat undam
Ianua, cerne Lares, desolatosque Penates
Orâclum Batavo generi. nunc lugubris illos
Cultus habet, geminaeque nitent insignia gentis,
Hinc tua BARNVELDI, *quibus Amersfordia vidit*
Fulgentes Equites, illinc BREDERODA *Mariti.*

Tu quoque solve GROTI *supremum Manibus istis*
Officium, magnaeǫ́que domus profitere clientem.
Inveniet dolor ipse vias, referámne Parentis
Ingenium? quicquid referam, majora tacebo.
Majestas vetat ipsa loqui: namǫ́que inclita virtus
Illius antiquos offuscat gentis honores,
Et munus meritis aequans mortalia vota
Evehitur super, titulos transcendit avitos.
Ille gravis curis, longóque exercitus aevo
Confessum vocat, & suffragia maxima Patrum
Conciliat, dictísque animos, & pectora mulcet.
Illum etiam Galli proceres stupuêre loquentem
Ad Ligeris ripas Legati munere functum,
Facundum mirata nec est semel Anglia Belgam.
Omnis ad illius sed vox praeconia sordet
Inferior, superátque unus fastigia laudum,
Atque bonis intenta vigil prudentia nostris
Et Batavo satis, & nimium clarescit Ibero.
Quicquid in excelfum, sed adhuc virtutibus impar,
Congessit Fortuna virum, pensavit acerbâ
lacturâ sobolis, (ne quem fugisse putemus
Invidiam) perijtǫ́que ingentis gratia doni.
Livida non aliam quaerunt dum fata nocendi
Invenêre viam, quanquam quid non licet illis?
Quis tamen è varijs tam tristia vulnera casuis
Eligit? ah quanto damno leviore tulissent
AEquora tot campos, tot secum incendia villas!
Haec poterat Genitor sortis bona rapta serenâ

Fronte pati, qui nunc vix pectore tristibus alto
Temperat à lacrumis, & deplorata secutus
Funera, paené virum patitur cessisse parenti.
An Matrem potiùs referam quam gentis origo
TEMPELIAE *tantis dignam successibus auxit,*
Nec rebus, mirum, pietas inflata secundis
Turguit, & mores crescens fortuna modestos
Non potuit mutare tamen? Tén' maxime conjunx
VEENHVSI *mea Musa canet, qùi clarus utroque*
Sanguine Supremum decorásque juvásque Senatum
Consilijs, aliud post que decreta tribunal
Appellare nefas? non haec, non omnia dicam,
Quae functam externâ celebrant Heroïda famâ.
Ad propriora trahor. nam longiùs Vmbra morantem
Ad sese vocat, ut luctus in carmina vertam.
Sume tibi cantus, & in hoc quoque vive sepulcro.
Si licet in tantâ virtutum mole tuarum
Haud reticere genus, non te privata dedêre
Limina, contemptive lares cepêre cadentem:
Gente sed antiquâ fulget tibi magna parentum
Nobilitas: nondum, cùm te Lucina beato
Sidere donaret, sed parco sidere vitae,
Venerat ad culmen Genitor, sed juris, & aequi
Artibus, & dignâ sollerti pectore curâ
Iam tum conspicuus, jam tum venerabilis ibat
Omnibus, & digito jam monstrabatur amico,
Spondebátque patrem patriae: sic debitus illi
Tecum crevit honos, nunc sidera vertice pulsat.

Tum celsae mirata diu praesagia mentis
Spem velut in magnam te provida mater alebat,
Fortunâ simul, atque annis majora loquentem:
Forma decens magno crescebat digna marito,
Verùm animi cessura bonis. quae gratia morum,
Quaeque gravi simplex cum majestate venustas,
Et probitas primo jam tum mirabilis aevo,
Et lepor, ac major sexu facundia nullam
Inventura parem! quid de gravis indole dicam
Ingenij? plenâ referebat imagine Patrem
Feminei generis decus, & pudor, unde paterna
Perpetuò pietas in te proclivior ibat.
Nunc tantùm meminisse licet. Quis turbida postbác
Pectora mulcebit? Fuit haec tua cura: Parentem
Tu, quoties humeris commissi publica moles
Ponderis, & nostrae nimium defixa saluti
Cura fatigaret, placido sermone levabas.
Iam, nisi quòd coelebs, Genitori tota placebas,
N*amque cupit vincire thoros, & jungere festa*
Connubia, & dignos ex te sperare nepotes.
Virginitatis amor pugnat cum lege parentis,
Cedit virginitas legi: dumque ambigit omnis
Patria, quem tanto dignentur Fata cubili,
Invênit Genitor taedas. VEENHVSIVS *unus*
Promeruit socium tam magno judice lectum.
Hic genero felix, socero felicior alter.
O quales luxêre dies, cùm nobilis Haga
Mussatos Domina vidit GERTRVDIS amores,

Insignémque virum Generosae stirpis alumnum,
Effudítque preces, & vota jugalia, sed non
Profectura diü. tantum per quattuor annos
Non potuit durare bonum, sive invida Fati
Optima quaeque rapit manus, atque exstantia carpit,
N*aturae sive haec ratio, quae tempore longo*
Nec patitur florere rosas, nec lilia servat.
Grata Senatoris semper te cura mariti
Visceribus totis, animóque amplexa tenebat.
Sed pius haud unquam signis gravioribus ardor
Emicuit, quàm cùm juvit minùs: ille cubanti
Haerebat prono fusus super oscula vultu.
Quae tum cura thori, quantus pro conjuge pallor!
Languebat simul, & vultus sumebat ab illâ
Dignus amor certè, quem non adversa probarent.
Felices, & jam ditati prole secundâ
Florebant thalami: patriis excedere tectis
Filia privatis laribus mansura parabat.
Sed nihil hanc, carúmque nimis disjungere Patrem,
Aut mors sola potest, & mors disjunxit utrunque.
Corripitur tristi miseranda puerpera morbo.
Spes erat à primo pulsu non parva salutis:
Iámque exire foras, votumque exsolvere templo
Coeperat. invaluit rursum grave virus; & atri
Intermissa mali crevit natura morando.
Sic, ubi sublimi totum velut aëre pendens
Iönium Boreas rapit, atque ad sidera tollit,
Tollit & unda ratim, ratis arbore tangit Olympum,

Crudelésque Deos, atque Oriôna minantem.
Inde ubi ceperunt liquidi subsidere montes,
Illa cadit praeceps, horrétque Acheronta propinquum.
Intereà fera crescit hyems, graviore tumultu
Auditur latus, & stricti mugire rudentes,
Nec durare queunt lassatae membra carinae.
Fluctus adest novus, atq. ipsum cum puppe magistrum
In fluctus agit, & vasto demittit hiatu.
Volvebant quintum Genitalia Sidera lustrum,
Cùm morbi gravis ira premit, flurémque juventae
Corripit: illa priùs species optanda maritis
Deperit. An saltem si mors manet, ut manet omnes
Non potuit nisi lenta dari? Stat pallida mater,
Stat conjunx, moestúsq parens. nîl turba ministrans
Auxiliata malis, nîlars operosa medentûm.
Heu quid non Mors dira rapis? tenuata sororum
Stamina deficiunt, & inexorabile pensum
Quod Natura dedit supremo in fine laborat,
Formosiǵue cadunt vultus, vix ossibus haeret
Pellis, & horror inest oculis, atque auribus horror:
Luctatur sedvita diú: vox sola mariti
Noscitur, & vultu Genitor moriente videtur.
Os matri se sponte movet, carámque sororem
Murinurat, & fratres, consolaturǵue dolentes,
Relliquiaǵue animi sancto famulantur amori.
O semper comitate dolor, quàm tristia nunquam
Sola superveniunt, sed duris nexa cathenis!
Non finitus erat Puttenae Praesidis orae

Luctus, & alter adest, fraternaque funera natae
Exsequias post terga trahunt. Pater optime, quantam
Materiam virtutis habes, dum pectore questus
Comprimis, emersumque gravi caput exseris undá!
Nullus enim lacrymas vidit, suspiria nullus
Audiit, & solum moli te muneris isti
Sensimus esse parem, tantâ quam laude tueris,
Vincere quem rerum nullae potuêre procellae.
Nunc tamen exanimem circumspicis, oráque natae
Frigida miraris, nunc neptibus oscula libas,
Quae tibi sola tuae superest GERTRVDIS *imago.*
Quippe bis ad partus vênit Lucina, duobus
Vultibus eximiae transfudit frontis honorem.
Felix ô, nisi saeva dies, quae summa voluptas,
Gaudia pro sobolis thalamo materna negâsset!
Nunc spes, atque preces, & fortis vota futurae
Atropos in mediâ scidit imperfecta juventâ,
Legatis nobis lacrymis. VEENHVSIVS *ipse*
Magna maritali superatur pectora luctu
Tristis ad invidiam Fati: non lucis Eoö
Conjugis amissae facies, non nocte recedit.
Quin ubi jam viduo commisit membra cubili
Insomnis jacet, & thalami dispendia luget.
Non ego, quantumvis consortia magna doloris
Passus, & heu mecum sortem lacrimatus iniquam,
Tot luctus loquar, & lamenta domestica versu
Consequar: anté dies vel me vox ipsa relinquat.
An magis externis etiam miserabile funus,

Feralésque canam pompas? sed vidimus omnes
Densatam exsequijs, & spectatoribus Hagam,
In se oculos omni cùm vertit ab agmine conjux,
Et pater heu frustrà toti prope creditus urbi
Fatorum superâsse vices. at fortia cuncti
Pectora mirantur ipsi vicina sepulcro.
Disce per exemplum funesto parcere lucta,
Quisquis damna foves, & iniquo pectore fotum
Vulnus amas. quid enim juvat indulgere dolori?
Mortua sunt quaecunque vides, aut debita morti.
Terra mari, terrae mors est mare: currit in unâ
Ipsa dies peritura die. pecudèsque feràsque
Et volucres Nox una manet. Felicior illis
Vnus Homo solos morti permittit avarae
Nervos atque cutim: Supérant post funera Manes.
Haec etiam vobis felicior ipsa superstes
Parte sui meliore manet: non spontè rogavit,
Non metuit cùm jussa mori. quae monstra timemus?
Oráne tergemini Canis, armatàsque veneno
Eumenidas, facibusque, & consurgentibus hydris,
An tardum cum nave senem, Regnóve profundo
Finxit prisca geri quaecunque licentia vatum,
Aut Deus exposuit veri certissimus author?
Quam gemimus, non illa unquam mala tristis Averni
Sentiet, aut Stygio cruciata rotabitur igni.
Sed dubios extra casus, & lubrica vitae
Ibit ad aetherios coetus: ibi nescia lethi
Transiget aeternas inter sacra gaudia luces,

Praesentémque Deum felix conviva rogabit,
Si nostri manet ipsa memor, quod Mortis iniquae
Immatura dies teneris sibi dempsit ab annis,
Proroget hoc caro, Batavo gaudente, Parenti:
Nec nisi completis humani finibus aevi
Ipse senex patriam tutâ statione locatam
Deserat, & dulcem longo pòst tempore Natam,
Illustrésque invisat avos, ad celsa receptus
Sidera. Fata negant posse haec tam justa negari.
Salve igitur, salve jam libera luctibus Vmbra,
Supremumque vale, & quanquam mortalia temnis
Inferis hoc vile quidem tamen accipe carmen
Vna dies coeptum quod vidit, & altera factum.

Lectori.

INstituti nostri quae fuerit ratio, QVISQVIS ES, ex câ quae ad Galliarum Principem scripta est epistolâ intelligere potuisti: ideóq. non multis mihi hic cópellandus. Tragoediç prolixitare*m* si accusas, hoc habe; Si placitura erat, non poterat nimis longa; si displicitura, non satis brevis fieri: excusabit tamen argumenti foecunditas, si quid hâc in re peccatum est. quanquam cur peccarum, cùm etiam exemplo possit defendi? Et quaeso, quis unquam modum statuit, aut statuerit? Quisque sui operis magister. Stylus non videtur cothurno dignus? causam non dico quo minùs ità sit, na*m* scio etiam esse, quibus nemo post Senecam satis facit, nec ille quidem integer. Mantissae loco habes Sacrorum Carminum Cumulum, aut επιμετρον. In eo, Speciminis loco, Euangeliorum quatuor initia versibus vidisti expressa: Deinde Hymnos, & Psalmos, aliáque nonnulla, quae reperire potui: Nam sunt & alia non pauciora eiusdem generis, quae nunc in manus non venerunt: & si qua venerunt, ea omissa sunt, ne opus in nimiam molem excresceret. Pleraque horum carminum mihi in itineribus lusa, dum aliud quod agam, non invenio: unde rudiora fortè erunt, quàm oportuisset abs quoquam proficisci, qui, cum funderet, Poëticam supellectilem ad manum habuisset. Ego tempus fallere volui, &, quia ne pugillares quidem saepe in promptu, memoriâ potius mecum cercare, quàm ingenio, VItimo hoc loco nobilis apud nos Matronae est epicedium, quod dum reliqua imprimuntur, sub manu natum. Id si sacrum non est, at omninò profanum dici non potest. Hoc opusculum si tibi placuisse intelligam, erit quod mihi gratuler: laborísque non poenitebit. Alia etiam varii argumenti partim perfecta, partim affecta istis stimulis accensus publico non invidebo. Primum in Sacris Dialogus, cui Philarchaeo nomen, jam in manibus est, in quo Mosis sacra historia plurimis Ethnicorum firmatur testimoniis, si tamen ità loquendum de re quae per se firma externo ad fidem auxilio non eget, In eo multa ex AEgyptiâ, Phoeniciâ, Orphicâ, Pythagoricâ Theologiâ non contemnenda promentur. In Iure (quanquam plus temporis forensi actioni, quàm nudae scientiae exercitio tribuendu*m* existimem) tamen haec, si Fata sinent, lucem non effugient, ne quis posthàc criminetur nos Musarum deliciis inescatos Themidis non frequentássc Sacrarium. Commentarius in sex Leges difficillimas,

quas damnatas vocant, jam ante biennium absolutus. Pandectarum eclogae indigestae sunt, & tertiâ parte imperfectae. Institutionu*m* Iustinianearum ἔμμετρος μετάφρασις dimidio sui ante annos aliquot expedita est His accedant in Papianum posterioris aevi Iurisconsultum, & ea quae apud Isidorum de Iure traduntur, Notae. Ad Civilem scientiam spectant, nostratis Reipublicae cum aliis olim nobilibus, successuúmque inter se comparatio; & alia, ut spero, ad historiam eorum quae in meâ patriâ meo aevo, aut circiter illud ac cidêre. Ad humaniores literas quod attinet, paratae sunt ad Orphicos hymnos, quos Onomacrito Tatianus videtur asscribere, Notae, & si ea tanti, profanorum Carminum farrago, in quibus Silvae, Elegiae, Odae, Epigrammata, cum Sacrorum reliquiis. Quae omnia sensim eâ me conditione praestiturum confido, si Deus & vitam dederit, & valetudinem, & otium. Nam quicquid horum defuerit, profiteor me non obligatú. Neq. haec ambiciosè, sed verè à me dicta esse, amici testes sunto, quos nihil meorum operum latet, quíquo sciunt ei rei unicè me operam dare, ut publico natus publico ostendam octodecim hos annos non abtisse mihi otiosos, etsi fortè futuri sunt qui me NIHIL egisse dictitent. Sed illorum vocibus non deterreor. Errata in hoc opere pauca me praesente, absente plura commissa sunt, ut plerunque hoc infortunio laboro. Itaque eorum, quae inter legendum te morari poterant, Catalogum cum paginae versuúmque numero in operis principio quaere, &, si me amas, corrige, & salve/

F I N I S